Mabrouka mår mycket bra. Hon spinner som en toka. Hon är likväl enerverad.

— — — —

Jag skriver i morgon också.

Tåget avgår härifrån kl. 1 e. m. och kommer till Paris kl. 5 på kvällen. Det finns att annat tåg som går härifrån kl. 7 på kvällen, men jag vet inte när det anländer till Paris.

Hjärtliga hälsningar

I—n.

Jag har ungefär 80 kilos övervikt, det gör 40 fr. bara för bagaget från Genua till Paris. Det är alltså bättre att skicka det som fraktgods.

Genua den 8 dec. 1899.

Min käre Henry!

I Genua sedan några dagar; av de 70 fr. som voro sända hit ha 16 gått till M. Freudenberg i Colombo, ty jag var skyldig honom 10 rupis på biljetten. De återstående 54 fr. voro inte tillräckliga, fastän biljetten inte kostar mer än 48. Jag hade mitt bagage, transporter, etc. etc. Och redan vid ankomsten till Genua mottar jag av Marie ett brev fullt av hotelser och okvädinsord, som jag inte alls har förtjänat. Jag har avrest från Colombo *så snart jag kunnat*, och om inte Marie hade begått en massa misstag skulle jag avrest i slutet av augusti. Jag förstår ingenting av denna hållning och jag ber dig underrätta mig i tid, om det är hennes avsikt att lämna mig i denna fruktansvärda situation utan att veta någonting alls. Kommer detta att räcka två dagar, eller två veckor eller två månader? Och under tiden försvinner mina pengar, försvinner, ty jag vet inte för hur lång tid jag har att stanna här.

Om några dagar kommer jag inte att ha mer än tjugo francs, och vad är sedan att göra? Jag kan inte avlägsna mig långt från Mabrouka för att söka rätt på något. Jag är sjuk och ligger till sängs halva dagen.

Och när allt kommer omkring har jag aldrig bett att få stanna varken i Genua eller i Colombo. Jag befinner mig där till följd av en kedja av händelser till vilken jag inte har skuld. — — — — —

Mitt bagage skulle komma att kosta omkring 40 francs i övervikt. Jag måste alltså skicka detta på annat sätt. Springa härs och tvärs för att skaffa mig upplysningar. Man lämnar falska sådana med den allra största oginhet. Innan man får den rätta har man alltså förlorat tid och det är dyrbart, för dyrbart för utlänningar i Italien.

Det finns inte en anklagad av vilken undersökningsdomaren begär mera detaljer och förklaringar än Marie begär av mig. Från och med idag svarar jag inte mer. Om man inte tror mig på mitt ord, så mycket värre. Jag har inte kunnat handla på annat sätt, och missöden ha regnat över mig sedan slutet av oktober. Först säger Marie att jag har att lösa min biljett för ingenting. Men när allt kommer omkring fordrar kommissionären 50 rupies för den. Jag lyckas äntligen uppdriva dem. En postanvisning var inte riktigt utskriven. Man vill inte godkänna den på posten. Jag finner äntligen en hygglig själ som köper den av mig för dess fulla värde. Båten kommer en dag tidigare än vanligt, alltjämt inte mitt fel. En kraftansträngning, och jag kommer med i sista ögonblicket. Jag har knappt stigit i land här, förrän jag mottar ett grymt brev,

och Marie vet mycket väl, att det fordras mig tid att hämta mig efter dessa slag. Det är inte möjligt att färdas mot strömmen. Om jag skall bliva kvar i Genua för att stanna där, måste jag först hyra mig ett rum, men om jag skall resa, måste jag bo på hotellet.

Var snäll att underrätta mig genom telegram (adresserat Fratelli), om jag bör stanna eller om jag skall ge mig i väg! Nu kan jag inte bryta upp utan 50 francs, och jag skall inte röra dem annat än med den största varsamhet. För två dagar sedan skulle 25 fr. ha räckt, t. o. m. till en reserv i händelse något skulle stöta till.

Jag ber dig giva mig *omgående* svar vilket det än månde bliva. Jag kan inte fördraga denna infernaliska situation mer än tre dagar till.

Och en fortsatt tystnad skulle för mig betyda en dödsdom. Jag känner ingen här, jag skall snart inte ha en sou längre, det är kallt, jag har feber. Till på köpet har jag Mabrouka. Med ett ord, jag befinner mig i beklagansvärda, omöjliga villkor, och jag har inte alls bett om dem.

Jag bönfaller dig att svara mig och taga hänsyn till min situation.

Bästa hälsningar

Ivan.

Adr. Leopold Fratelli, 10 Piazza San Siro 10, *Genua*.

Min mor har redan skickat pengar till mig i Colombo som kommer att returneras till Paris. Om jag skriver till henne, vet jag inte om de böra skickas till Genua eller till Paris. — Det är sant att jag har föredragit Paris framför Indien, men jag skulle tycka oändligt mycket mera om att vara i Indien eller Egypten än i Genua i detta ögonblick.

Intet dokument berättar hur Ivan Aguéli äntligen lyckades taga sig fram till Paris, eller hur den återvändande pilgrimen hälsades vid hemkomsten. Men bland Aguélis papper har förirrat sig ett brev som kastar ett egendomligt grellt ljus över slutscenen i det indiska dramat.

Mme Huot hade erbjudit tidskriften *L'Arte* några av sina dikter genom sin och Aguélis vän från samvaron i Kairo 1895, konstnären Emile Bernard, och denne tackar i det nämnda brevet, daterat december 1899, för det gjorda erbjudandet, varefter han fortsätter:

Sedan den saken är klar — en rent konstnärlig fråga — låt oss tala om vänskap och om den förvåning som det som ni berättar om Aguéli har väckt hos mig. Stackars pojke, en så begåvad natur, en så subtil nervositet! Jag har alltid uppskattat hos honom, mitt i hans hållningslöshet, en verklig överlägsenhet, när det gällde förmågan att känna. Nu är det för övrigt tydligt att han, överlämnad åt sina intryck, en smula överger förståndets raka väg, och det som är passande att göra. Vad ni bör ha lidit, chère Madame, med denna skrovliga natur, på en gång barbarisk och finkänslig, vild och så civiliserad, som gärna är tänkbart. Ni har måst lida, men att lida det är för passionerade naturer att leva, och förvisso uppskattar jag att ni har föredragit detta framför plattheten av en värld som alltid är densamma och kretsar i sin mage som vår vän brukade säga.

Indien!, det är tydligen en dröm, full av gifter, febrar, mardrömmar. Detta underliga land hade format Baudelaire.

Jag hoppas, hur intressant allt detta må vara, att ni skall få bättre underrättelser från vår anarkist-poet, och att han kommer tillbaka till er, inte alltför förlamad. Som ni säger — ni skall förödmjuka honom, ty kärleken är tydligen den mäktiga, behärskande, eviga kraften . . .

Med detta nya sekel ber jag er, madame, att mottaga de bästa välönskningar från den som har äran att kalla sig er ödmjuke och tillgivne tjänare

Emile Bernard.

III.

SKOTTET I DEUIL.

DEN *VÅRDAG* 1900 då världsutställningen i Paris slog upp sina portar, fanns i den människomassa som trängdes i målningssalongerna vid Champ de Mars och Invalidhotellet en och annan, som med ett igenkännande småleende hälsade ett egendomligt par som högtidligt rörde sig genom mängden, Ivan Aguéli i sammetsdräkt tillsammans med Mme Marie Huot kostymerad som venetianska med en mössa i dantestil på huvudet.

För den verkligt initierade innebar denna anblick, att Aguélis indiska episod var avklarad, men ingen torde ha anat att bakom fredsslutet mellan de två stridiga parterna låg ett hemligt hot mot fransk rättsordning.

Mme Huot och Ivan Aguéli hade ännu en gång funnit varandra i sin lidelsefulla djurkärlek. De nya försöken att införa de spanska tjurfäktningarna i Frankrike hade förmått Aguéli att avbryta den indiska resan, älskarinnans hån hade knappast behövts för att påskynda färden. Nu sågo de ett tillfälle erbjuda sig att slå ett stort slag för djurens heliga sak.

Den stora tjurfäktningsskandalen i Deuil i oktober 1899, när en tjur hoppat över barriären ut bland publiken, hade resulterat i ett förbud utfärdat av prefekten i departementet Seine-et-Oise, M. Poirson, mot anordnandet inom departementet av dylika olämpliga folknöjen.

Men den ädla sportens förkämpar hade ej givit tappt. Förbudet hade motiverats med arenans bristande soliditet. Det gällde alltså att konstruera om den på ett fullt betryggande sätt. Detta skedde också, och sedan arbetena blivit granskade och godkända av ämbetets arkitekter återstod ingenting annat än att åter upphäva förbudet. Trots indignerade protester från djurskyddsvänligt håll gav alltså prefekten, med det villkor att tjurens hornspetsar skulle beklädas med skyddande kulor och att inga hästar finge deltaga i tjurfäktningen, sitt medgivande till att den långa listan av världsutställningens attraktioner utökades med ännu ett förnämligt num-

mer, stor spansk tjurfäktning i Deuil måndagen efter pingst, den 4 juni 1900.

På stolt klingande spansk-fransk rotvälska ha affischer och tidningar redan länge annonserat den märkliga händelsen: »Gran plaza de toros, Paris-Enghien, *grande corrida* med sex tjurar, av vilka fem svarta och en brun, oåterkalleligen fastställd till den 4 juni. Man kommer inte att uppskjuta.»

På utsatt tid är den stillsamma lilla byn Ermont förvandlad till en sydländsk marknadsplats, full av brokigt och bullrande liv. Försöken att ge ökad spansk färgton åt skådespelet äro aktningsvärda om också naiva. En tydligen fransk »aficionado» har täckt husväggarna med inskriptioner i krita »Viva toros», och försäljarna skrika sig hesa med sin eviga fråga: »Vem har inte *eventaillos?*».

Den väldiga baracken är fylld till sista plats av en publik, som otåligt lyssnar till den skrällande marknadsmusiken i väntan på att skådespelet skall börja.

Utanför ingången till arenan, där trängseln är tätast, ses en ung man och en mogen skönhet, klädd i en lysande renässanskostym, försöka prångla ut bland de kringstående något som med utrop av hån och indignation avvisas. Lyckas man att tränga sig närmare kan man konstatera att det är visselpipor.

I detta ögonblick rör sig ett lysande festtåg framåt mellan de nyfikna. Början utgöres av en flakvagn med sex musikanter, som göra sitt bästa att genomtränga allt skrål och oväsen omkring dem. Den följes av två landåer, rymmande senores espadas, envar med sin *cuadrilla*, i lysande, tättsittande guldstickade dräkter.

I detta ögonblick rullar den första öppna landån, där de två matadorerna Felix Robert och Cazenabe (enligt en uppgift även Antonio Montes) tagit plats tillsammans med de två förnämsta banderilleros Ramon Laborda, berömd under namnet El Chato, och Manuel Izquierdo, in på Rue de la Barre som leder fram till *La Plaza.*

Den unge mannen och damen i renässansdräkt ha fattat post i första ledet av den väntande skaran och hälsa det annalkande festtåget genom att låta ljudet av sina avvisade visselpipor tränga igenom hyllningsrop och mässingslåt.

Det är då det sker. Den unge mannen rycker något ur fickan, men denna gång är det inte en ofarlig pipa utan en sexpipig revolver som han med en snabb rörelse höjer mot matadorens landå. Man hör två skott ljuda.

Robert sitter oskadad. I rätta ögonblicket har han sänkt huvudet och undgått att träffas. En av de två kulorna har endast genomborrat den högra

ärmen av hans guldpaljetterade jacka. Båda projektilerna ha träffat El Chato som sitter mittemot honom, den första har snuddat vid spanjorens underliv, den andra har passerat genom den högra armen i trakten av armbågen.

Med kall sinnesnärvaro befaller El Chato kusken att inte stanna landån utan fortsätta in på det inhägnade området, där den sårade omhändertages av en tillskyndande läkare, som lyckas omedelbart taga ut kulan. Såret visar sig vara helt ofarligt.

Bland de väntande skarorna inne i cirkusbyggnaden ha oklara rykten om attentatet börjat cirkulera, men man hinner aldrig få visshet om vad som verkligen skett, ty nu blir Roberts landå synlig i inkörsvalvet. Spelens hederspresident inträder i sin loge och den högtidliga *paseon, cuadrillans* defilering, kan med blott en kvarts försening försiggå till marseillaisens toner.

Men inte ens nu få uppträdande och publik ostörda ägna sig åt den ädla sporten, ty i detta ögonblick tar en herre i en av logerna fram ett alphorn ur fickan och låter dess toner välla ut över arenan. En ung dam kastar sig rasande över demonstranten och rycker ur hans händer instrumentet, som hon segersällt skakar i luften i det hon återvänder till sin plats. Herrn nöjer sig med att småle och ersätter helt lugnt alphornet med en visselpipa. En annan dam i en angränsande loge rycker från honom hans hatt och kastar ned den på arenan. Denna gång ingriper den ridande polisen och för bort den visslande, som innan han når utgången har fått mottaga åtskilliga hugg och slag. »Det vore överdrift», skriver Henri Petitjean i Le Figaro, »att påstå att tjurfäktningarna mildra sederna». Mannen med alphornet visar sig vara en läkare vid namn Maréchal.

Och så kunde äntligen det skådespel taga sin början, som *Le Gaulois* skildrar som »det mest motbjudande som vi någonsin sett. Sårade män som slungas i luften, hästar med magen uppsprättad, som gnägga av smärta medan inälvorna ramla ut; tjurar späckade med lansspetsar och banderillos och träffade av tre, fyra ja t. o. m. fem värjstötar. Blod över hela arenan och ända upp på tribunerna.

Se där i få ord vad som tilldrog sig i går i välvillig närvaro av sousprefekten av Pontoise, som inte har ansett sig böra tänka på att det finns lagar för att förhindra ett så skamligt slaktande».

Medan detta skådespel applåderades inne på arenan, hade den samhällsfarlige attentatsmannen skyndsamt blivit oskadliggjord. Gendarmerna hade genast kastat sig över honom, trots protester av hans följeslagarinna som under utropet: »Det är min man!» ville rycka honom ur rättvisans händer. Denna avgick dock med segern, och då det fredliga lilla samhället saknade

någon kurra fördes de båda demonstranterna till stadens lada, där ett första förhör anställdes av poliskommissarierna Friedel och Leblanc.

Sedan Aguéli uppgivit sin identitet, medgav han oförbehållsamt att han avlossat två skott mot matadorernas vagn.

»Jag har genom min handling velat ge uttryck åt den djupa avsky som de spanska tjurfäktningarna ingjuta hos mig. Dessa tillställningar äro gemena. De äro en skola för feghet och brutalitet. De beteckna den ödesdigra utvecklingen mot en nations undergång.»

»Men denna nation är inte er», invände gendarmerna.

»Det gör ingenting», svarade han exalterat. »Mitt fädernesland, det är universum. Om jag har skjutit på matadorerna, så är det därför att jag inte kunde på de främst skyldiga, d. v. s. åskådarna. Jag hade i själva verket ej på mig mer än 2 francs och 80 centimes, och jag hade behövt åtminstone 5 francs för att komma in i cirkusbyggnaden.»

»Ni skulle alltså», frågade man honom, »om ni hade kommit in, avlossat er revolver mot folkmassan?»

»Utan tvekan.»

Mme Huot förklarade sig högt och rent gilla det attentat som begåtts av Aguéli och beklagade att hon inte hade kunnat följa hans exempel.

Trots denna överensstämmelse i åsikter mellan de båda anhållna gjorde herrar poliskommissarier sig inte samvete av att skilja dem åt, i det Mme Marie Huot senare på aftonen försattes på fri fot. Följande dag sänder hon sin första hälsning till fången.

Ligue populaire
contre la Vivisection
Marie Huot
Secrétaire

53 rue de Seine — Paris
Den 5 juni 1900

Min käre vän,
Min mycket käre broder,

Jag kysser dig först av allt mitt hjärta.

Efter ett kort förhör blev jag i går kväll försatt i frihet och återkom hem närmare kl. 12 på natten. Kattorna hade fått sin middag ordentligt och kommo för att få höra nyheter, då de hade en förkänsla av något ovanligt på grund av min långa bortovaro.

Var vecka skola vi skicka dig den summa som är nödvändig för att förbättra fängelsets mathållning. Låta bära till dig din chocolat au lait var morgon! Jag skall skicka dig linne och de kläder som du önskar få.

Jag har begärt tillstånd att få besöka dig, om det beviljas mig

à bientôt
Din tillgivna
Marie Huot.

Händelserna i Deuil den 4 juni väckte en stark indignation i hela den franska pressen. De flesta tidningar ansågo visserligen sin värdighet fordra att markera sitt ogillande av Aguélis självtagna rättsskipning, men deras fördömande var hållet i synnerligen milda ordalag och påverkade på intet sätt deras ställningstagande till problemet tjurfäktningar i Frankrike eller ej. Och det saknades ej röster, som gåvo den överspände svenske »studenten» rätt.

Vad attentatsmannen beträffar blir han i de olika tidningarna presenterad på det mest sympatiska sätt. Så skriver *Le Rappel:* »Ivan Aguéli är en högväxt och vacker pojke med rörliga och intelligenta drag.»

Aguéli vid tjurfäktning i Deuil. Skämtteckning av Caran d'Ache i Le Journal.

I *Le Soir* heter det under rubriken *En djurens vän:* »Denne Ivan Aguéli, som nyligen avlossat två revolverskott mot en toreador, är en förtjusande man, full av artighet och mildhet och med ett utomordentligt intagande sätt. Han är målare till yrket. Han drömmer om mänsklighetens lycka men liksom sin väninna, Mme Marie Huot, innesluter han däri djuren».

Men den tjurfäktningsvänliga pressen i Le Midi har en annan blick på attentatsförövaren och vill i honom helst se en man berövad sitt sunda förstånd. Den 7 juni skriver Toulousetidningen *La Dépêche:* »Aguéli är en högväxt ung man, hans blick som bakom pince-nezen har en egendomlig orörlighet, oroar; det mycket långa håret är oredigt; hans skägg är glest».

Journalisten lyckas i sin genomskinliga avsikt — det är en otillräknelig, samhällsvådlig individ man ser inför sig.

Det var möjligen under påtryckning från detta läger som undersökningsdomaren förordnade om den undersökning av Aguélis sinnestillstånd som väckte så stark indignation hos Séverine i denna signaturs nedan anförda artikel.

En tidning, som särskilt ivrigt tar tjurfäktningsfrågan om hand, är

Le Matin, som anordnar en stor enquête angående tjurfäktningarnas berättigande. Förkastelsedomen är enhällig.

Den 8 mars har tidningen glädjen att kunna meddela, dels att prefekten i Seine-et-Oise, M. Poirson, utfärdat ett allmänt förbud mot hållande av varje slag av tjurfäktning inom departementet, dels att samtliga de personer, som voro ansvariga för hållandet i Deuil den *4* juni av tjurfäktningar i otillåten form av polisdomstolen dömts till bötesstraff. Samma dag publicerar tidningen ett sympatiuttalande för Aguéli av följande lydelse:

»Eleverna vid M. Delécluses målarskola (84, rue Notre-Dame-des-Champs) skulle vara lyckliga om *Le Matin* genom att offentliggöra detta brev ville skänka dem tillfälle att vittna om den aktning som de hysa för sin kamrat Ivan Aguéli. Då de väl känna hans karaktär, äro de övertygade om att Aguéli har handlat av ren idealitet för att i detta Frankrike som han älskar hindra utbredandet av ett skådespel som skulle vanhedra det.»

Undertecknat: Delécluse, målarskolans direktör; C. Martel, P. Viault Guy, H. Mitchell, A. Yule, E. Kiefer, Georges Willis, Back, E. Smith, F. Coleman, Georges Morand, Edmond Socard.

Men *Le Matin* öppnar vidhjärtat sina spalter även för företrädarna av andra åsikter, och i samma nummer som innehåller det ovan anförda sympatiuttalandet för Aguéli finner man följande uttalande av matadoren Félix Robert:

»Jag har i alla fall rätt att leva som varje fransk medborgare . . . Ramon Laborda har, fastän spanjor, kanske också rätt att protestera mot de två kulor han har fått. Jag är om möjligt ännu mer förvånad att se parispressen göra gällande att les corridas göra folket blodtörstigt, då det är corridans fiender som mörda och göra sig solidariska med mördarna i anfall av epileptisk fanatism.

Les aficionados och les toreros äro folk med större kallblodighet och bättre känslor.

Jag är för övrigt lyckligtvis tröstad genom de sympatibevis, som måndagens publik, däribland flera framstående parisiska notabiliteter, och också många vänner och okända, visat mig.

Veuillez agréer

Félix Robert
Matador de toros.»

Men Ivan Aguélis revolverskott skulle få genljud även i deputeradekammaren. Samma dag, den 8 mars, förekom en interpellation till konseljpresidenten av dr Emile Dubois, deputerad för Seine, i anledning av till-

dragelserna i Deuil några dagar tidigare. Kammaren lyssnade med stort intresse till M. Dubois' anförande, som var av följande lydelse:

»Mina herrar! Sistlidna juli månad ha M. Gervaize och jag anhållit att få interpellera regeringen i anledning av de skandalösa scener som tilldragit sig på arenan i Roubaix.

Interpellationen ägde inte rum, eftersom konseljpresidenten då vidtog nödiga mått och steg. Sedan dess ha vi bevittnat liknande scener vid själva portarna till Paris, och jag vill nu fråga konseljpresidenten, av vilka skäl han sistlidna måndag har tolererat tjurfäktningarna i Deuil (applåder från ett stort antal bänkar), varför man inte har låtit utrymma arenan efter nedgörandet av den första tjuren, och slutligen, vilka mått och steg regeringen ämnar taga i den händelse ett dylikt skådespel skulle upprepas?

Ni känner fakta genom tidningarna, och man måste till pressens heder säga, att den har varit enstämmig i att fördöma de ovärdiga scener som sistlidna måndag tilldrogo sig i Deuil.»

M. du Breil, comte de Pontbriand: »Jag har bevistat tjurfäktningarna i Spanien; det är motbjudande».

M. Gaston Doumergue: »Man förstår att människorna ha så få vänner, när djuren ha så många!».

M. Emile Dubois: »Jag var inte närvarande vid tjurfäktningarna i Deuil. Jag har mina upplysningar från en vän som blev våldsamt slagen i folkmassans tumult. De detaljer som återgivits av pressen, äro exakta. Det är för övrigt alltid samma iscensättning: hästar med magarna uppristade och tjurar skoningslöst nedstuckna, det är alltid samma omoraliska och motbjudande skådespel».

M. Dubois blir här våldsamt avbruten av de deputerade från södra Frankrike, anhängare av tjurfäktningar med tjurens dödande: MM. Pastre Devèze, Doumergue, Bénézech, etc. etc., men efter ett energiskt ingripande av presidenten kan den deputerade fortsätta sitt anförande.

M. Emile Dubois: »Allvarliga oroligheter hade kunnat bli följden, om inte händelsen hade varit att den behjärtade förening som har tagit djurens skydd till sin uppgift, just samtidigt höll sin högtidssammankomst. I annat fall hade man haft anledning att frukta tumult.

Man påträffar nämligen, vid sidan av dem som känna glädje vid åsynen av djurens blod och lidanden, många tappra män och modiga kvinnor, som gärna skulle riskera sina liv för att i Frankrike vidmakthålla litet ädelmod, mildhet och godhet. (Mycket bra!)

Äro dessa blodiga uppträden vettets och tankens spel, övningar i intelligensens förfinande?»

M. Emile Dubois: »Jag hör att prefekten har beslutat att förbjuda tjurfäktningar i departementet Seine-et-Oise. Jag har läst de domar, som ha träffat ett visst antal toreadorer; men kommer förbudet att utsträckas till departementen Seine och Seine-et-Marne? De kunna snart vara nedsmittade, ty är inte denna blodiga feber en sann smitta?

Mot utövandet av denna farliga industri finns intet annat skydd än en bötessumma: jag frågar, vilka åtgärder regeringen ämnar vidtaga för att förhindra oroligheter, som med säkerhet skola uppstå om arenor uppföras i departementet Seine». (Livliga applåder.)

M. Waldeck-Rousseau: »Jag tror att jag har givit den ärade interpellanten ett svar som bör tillfredsställa honom i den utsträckning det har varit regeringen möjligt.

Vad offentliga föreställningar angår har fordran på särskilt tillstånd, på alla skyddsåtgärder avskaffats; statsförvaltningen kan inte motsätta sig ett skådespel som gives i en byggnad, i annat fall än om denna inte företer alla garantier om soliditet: det var emedan de arenor som uppförts i Seine-et-Oise lämnade öppet rum för en viss kritik, som det har varit möjligt att länge förhindra tjurfäktningarna; men entreprenörerna ha förbättrat sina konstruktioner. Alltifrån det ögonblicket är den enda lag som kan åberopas mot dessa tjurfäktningar, la loi Grammont, som har blivit föremål för kritik på tal om ett förslag som f. n. är föremål för utredning.

Denna lag betraktar misshandel av djur för enkla polisförseelser, som bestraffas med böter; regeringen har inte någon annan möjlighet än att tillämpa denna lag.

När oroligheter uppstå går man utanför de för skådespel gällande lagarna; det har förekommit sådana i Deuil, och nya kunna inträffa: i sådant fall kan artikel 99 av 1884 års municipallag komma att tillämpas, och i den goda ordningens intresse kan förvaltningen förbjuda vissa skådespel. Det är med stöd av denna artikel, som prefekten i Seine-et-Oise har utfärdat sitt beslut; liknande åtgärder ha vidtagits för departementet Seine. I departementet Seine-et-Marne har ingen byggnad iordningställts med tanke på tjurfäktningar.

Frågans lösning står på kammarens dagordning i och med behandlingen av det lagförslag, som kommer att modifiera *la loi Grammont* och ge förvaltningen nya vapen». (Livliga applåder.)

Denna förklaring tillfredsställer fullt och helt den deputerade från Seine. Men det är inte slut härmed. M. Deschanel meddelar, att han från M. Aimon, som representerar kommunerna Deuil och Enghien, fått mottaga begäran om en interpellation »angående den förordning som utfärdats av

prefekten för Seine-et-Oise, vilken förordning syftar på att ställa dessa departement utanför lag och rätt».

På begäran av M. Waldeck-Rousseau uppskjuter man vidare diskussion till det ögonblick när lagförslaget kommer under debatt.

Efter vad *Le Matin* kan meddela kommer denna icke att låta vänta på sig, då rapporten angående lagförslaget, som föregående dag blivit avlämnat av M. Charles Gos, om några dagar kommer att utdelas. Förslaget går självfallet ut på ett antagande av M. Bertrands lagförslag, som innefattar förbud för *hela det franska territoriet*, likaväl i Nîmes som i Roubaix, Bayonne och Marseille, av tjurfäktningar med tjurens dödande.

Dagen efter debatten i deputeradekammaren, den 9 juni, har Séverine, *Le Journal's* berömda medarbetare, under rubriken »Quelques gestes» en stor ledare, där hon fint analyserar fallet Aguéli. Det var för övrigt inte första gången Séverine ägnat den underlige svensken en sympatisk uppmärksamhet. Den 17 juli 1894 inför hon i Le Journal ett utomordentligt sympatiskt brev, som tillställts henne om den fängslade unge anarkisten.

»Vilka individuella, egoistiska skäl skulle konstnären kunnat ha att vilja komma åt de två män som hans projektiler rispade? Han kände dem inte, såg dem säkerligen för första gången.

Det är den fruktansvärda faran av att inneha ett vapen. Man skaffar sig det för sitt försvar, eftersom man brukar komma sent hem om kvällarna i folktomma stadsdelar, därför att det vore obehagligt att helt meningslöst slungas över bröstvärnet på en fästningsvall. Man vänjer sig vid den, man bär den på samma sätt som en näsduk. Vad finns det för anledning att lämna den hemma den dag man går för att helt ensam protestera i en våldets miljö?

Ack! Den är smittosam, umgänget därmed är olycksdigert.

Där åka män förbi i karosser med gyllene utsirningar, hånfulla, som tyckas ha triumferat med guldets och inflytandets makt över alla hinder, alla skrupler och alla lagar.

Ty — se vilket underverk! — man gör ibland vid sina razzior rent hus ej bara med gatslinkor utan också med överspända individer, 'ideologer', inte för vad de ha gjort, men 'för det som de skulle kunna göra'; man nekar tillträdet till Frankrikes jord för de torterade från Montjuich, med rätta misstänkta i anledning av sitt straff långt mer än för teorier som äro okända av de flesta; man arresterar (och man gör rätt däri) landstrykaren som är i besittning av inbrottsverktyg, ty detta innehav är, även utan användning, tillräckligt att fastställa vilja till brottet . . . men för dem, blott för dem vilkas olaglighet är förutsagd och utlovad, affischerad långt

i förväg, som komma till oss för att förolämpa våra seder och våra lagar, har Lagen en mildhet och ett överseende utan like.

Förbudet att beträda Frankrikes jord är inte utfärdat för dessa praktälskande utlänningar, som representera 'intressen'; man kommer att vänta tills de ha begått den brottsliga handlingen för att nå dem med löjeväckande straff — det förhindrande vetot är endast för tänkare eller enkla fransmän!

Aguéli tänker på dessa saker, återkallar dem i sitt minne. Eftersom han vågar protestera mot det blodets glänsande gästabud som tillrustas, knuffar man honom, skäller ut honom, hånar honom. Alla se de rött; det smittar också honom.

Han skjuter . . .

Man känner till den: hans gest: han har haft föregångare.»

Och Séverine anför en rad av lagbrytare som inför en vidare syn voro oskyldiga och blivit frikända av juryn. Så kommer turen till Aguéli:

»Aguéli har skjutit på toreadoren: han kommer alltså att ha över sig alla uppfödare, alla vakter, alla entreprenörer, alla aktieägare, alla stalldrängar: hela arenornas personal och alla 'aficionados', tjurfäktningspubliken.

Det är för mycket för en ensam man. Men jag är ganska lugn för honom. Om inte något politiskt intresse lyckas åstadkomma att han förklaras otillräknelig för att begagna sig av tillfället att helt stilla göra sig av med en doktrinär motståndare, att, liksom motvilligt, skjuta in honom under duschen i dårhuscellen (vilket f. ö. varken allmänheten eller hans vänner skulle tillåta), om, som han bör göra det, Aguéli kommer inför domstol, är en frikännande dom tämligen given.

Ty med stöd av vilken lag skulle man döma honom?

Han har vid detta tillfälle gjort sig till den — något häftige — försvararen av lagen gentemot dem som våldförde sig på den. Han befinner sig i alldeles samma situation som en man som, när han får se en drummel söka våldtaga en kvinna, kastar sig emellan och sårar angriparen.

Men nu heter kvinnan Themis, hennes klädning är en toga, och i stället för en korg med ägg och en bondkvinnas huvudbonad bär hon en våg och en fyrkantig mössa. Hur skulle hon kunna bära sig åt för att hejda det dåd som ville skydda henne mot skymfen?

Det skulle då vara att hon föredrog den sistnämnda; att, kvinnlig på samma sätt som det utsökta fruntimmer som klatschade till doktor Maréchal, hon håller på mannen med rosafärgade strumpor, paljetterad med glitter,

och som verkligen låter det flyta rött, gentemot den bleke, illa klädde pojke som har något av himmelen i sina ögon. — — —

Men nej, det är inte möjligt: Seine-et-Oise-prefektens utslag låter oss hoppas bättre; att i Roubaix liksom här, att överallt det är slut på dessa skandalösa barbarskådespel, tupp-, hund- och tjurfäktningar, parforcejakter och grymma bruk i slakterierna!

— —

Séverine.»

Under tiden vilar ej Mme Huot.

Samma dag som debatten i Chambre des Députés om tjurfäktningarna i Deuil, berättar hon för Ivan om den fina plan hon uttänkt att intressera själve konungen av Sverige, som just kommit till Paris, för sin undersåtes sak.

Hon skriver:

53 Rue de Seine.
Paris den 8 juni.

Käre Ivan,

Lugna dig med avseende på din mor; jag åtar mig att trösta henne, om det behövs.

Jag har skrivit till greve von Rosen, som kom till Paris i går med Hans Majestät (Oscar II), och jag ber honom om en audiens för att muntligen förklara för honom det bästa sättet att ingripa till din förmån — inte vad lagen beträffar men för det som kommer efteråt.

Jag hoppas t. o. m. att Hans Majestät, som är en stor motståndare till tjurfäktningarna, skall betrakta din handling ur en mera upphöjd synvinkel än de enkla dödliga som inte förstå oss.

Jag har likaledes skrivit till Maitre Henri Robert — en av våra berömdheter — för att han skulle åtaga sig ditt försvar. Jag väntar på hans svar. För att undvika dröjsmål så bed emellertid din rannsakningsdomare att utpeka för dig en advokat ex officio, vars uppdrag blott skulle vara att bistå dig vid rannsakningen och vars närvaro kommer att vara en ren formsak.

Jag har fått 40 francs för din räkning av M. Lang, som ber mig för dig uttrycka sin varma sympati, och jag har nyss fått ett brev från din mor, som också förbereder mig på en penningförsändelse.

Friskt mod! Jag tänker att man kommer att sätta dig i provisorisk frihet efter rannsakningen. Anhåll härom hos domaren, och vi skola från vår sida göra på samma sätt, i det min man går i borgen för dig inför lagen.

Jag kysser dig av hela mitt hjärta.

Marie Huot.

— —

Detta brev hade tydligen inte nått Ivan när han skrev till Mme Huot den 9 juni, och ännu ej den 10, när han daterade ett brev till Charles Grolleau.

Brevet till Mme Huot åtföljes av några synnerligen intressanta reflexioner angående skottet i Deuil.

Aguéli skriver:

La prison de Pontoise, den 9 juni 1900.

Min kära Väninna!

Jag känner mig helt orolig i dag, med hjärtklappning och susningar i öronen. Jag anser likväl detta tillstånd vara en följd av inbillning, eller någon slags nervositet. Vad moralen beträffar, är den god.

Reglementet är inte detsamma här som i Mazasfängelset, vad detaljerna angår. Så lämnar inrättningen supplementär sängutrustning, och man kan inte låta något komma utifrån. Jag har alltså legat bra i natt. För att få böcker sig tillsända fordras ett speciellt tillstånd av ministern. Enligt min åsikt är en dylik framställning onödig. Jag föredrar att spara mig för något allvarligare, men jag inväntar sakernas utveckling.

Jag har i min ensamhet gjort reflexioner över tjurfäktningarna som komma att intressera dig mycket.

Det skall bli roligt att få träffa dig.

Du skulle vara mycket älskvärd om du ville göra ett försök med mitt manuskript på La Revue Blanche. Om man inte vill ha det där, vill du då ha godheten att ge det till La Revue des Revues, eller någon annanstans, där man betalar anständigt.

Jag har ännu inte begärt tillstånd att få mottaga något som helst. Så snart jag har fått tillstånd, skall jag låta dig veta det. Jag tror att Martel eller Manninen skulle komma med ett paket till mig på sin maskin. Henry kan ge dig Manninens adress.

Anteckningar av Ivan Aguéli nedskrivna i fängelset i Pontoise 5—11 juni 1900:

»Jag gör anspråk på ansvaret som ett adelsbrev, ty ansvaret är ett sådant brev, det enda verkliga. Det är t. o. m. på grund av mitt ansvar som jag har handlat. Om jag skulle ha låtit det onda framträda i min åsyn utan att göra något däråt, skulle jag ha att svara inför Gud i egenskap av medbrottsling till en missgärningsman. Jag gör inte något anspråk på att direkt påverka tingens ordning, varken i stort eller smått. Jag är inte något ödets verktyg. Jag skulle finna ett sådant anspråk löjligt, om inte hädiskt, med hänsyn till oföränderligheten av tingens ordning. Människan har endast att handla efter sitt samvetes lag och sin innersta bevekelsegrund. Jag har gjort detta. Men tingens framgång eller misslyckande tillhöra Gud allena. Handlingen är intet annat än själens signatur, och varje god avsikt eller vilja som inte är signerad på detta sätt, kommer att utplånas som vinden, kommer aldrig att finna vägen till himlen.

Jag har aldrig varit närvarande vid en tjurfäktning. Men det är inte nödvändigt. Det är nog för mig att veta att man där dödar och torterar en lägre varelse för publikens nöje. Alla spansktalande länder som vaknat upp, ha börjat förbjuda tjurfäktningarna. Och t. o. m. i Spanien finns det

patrioter och reformatorer som inte vilja veta av dem. Och ha de inte blivit instiftade, eller åtminstone återupplivade, för att förfäa folket? Man protesterar mot offentliga avrättningar, man ger älskarne av dessa skådespel öknamnet 'galgslickare' (Lêcheurs de potence), arten är med fullt skäl illa sedd. Helvetet vinner alltid terräng på att framställas av andra än prästerna — — Tjurfäktningarna leda ofelbart mot ett lands undergång.

Åsynen av tjurfäktningarnas speciella publik, och det intryck jag fick under vandringen från stationen till arenan, upplyste mig om tjurfäktningarnas verkliga natur. En motbjudande människomassa märkt av en grym leda och en dyster och hård glättighet. Jag såg små Neroner för några francs köpa ohyggligheter. Jag såg krögarnas nöjda miner och gatpojkar av värsta slag brösta sig med zinksablar i komiskt heroiska poser. På en gång ser jag två picadorhästar dyka upp och närma sig, med den lugna mystiska resignationen hos offer som man för till schavotten. Jag erkänner helt öppet att dessa djur voro mera intresseväckande för mig och oändligt mycket vackrare än pöbeln omkring mig. De lida som vi, kanske mera, deras själsliv är ett mysterium för oss. Men säkerligen visste de att de voro offer, medan de andra inte insågo att de voro bödlar.

Det ligger inte något högmålsbrott mot mänskligheten i detta. Människan som förnekar sin mänsklighet, sjunker under djuren, just därför att hon stod över dem. Hon hade inte kunnat sjunka så djupt, om hon inte hade stått så högt förut. Teologerna och filosoferna äro av denna åsikt, t. o. m. nationernas vise. Jag upprepar att i amfiteatrarna ligga mig tjurarna och hästarna mera om hjärtat än de satans bödlar med mänskliga ansikten som tortera och döda dem, eller som med njutning se på. De sistnämnda äro särskilt vedervärdiga. Det är de som begått högmålsbrott mot mänskligheten och inte jag. Jag har bevisat min mänsklighet genom att göra uppror mot dessa besatta. Jag har tyvärr fått slå fast människosläktets nobless och kunglighet genom att försvara dem som stå lägre än jag mot mina likar.

Jag har haft en helvetessyn. Jag har trott mig befinna mig mitt i ett följe av vildar, tågande till ett offer efter en ohygglig ritual åt någon grotesk och blodtörstig avgud, eller fira någon djävulsk fest där de känna en helvetets fröjd åt offrens dödskamp. Ingenting av allt detta. Detta är en plats där kännarna söka sina sadistiska fröjder. Det är helt enkelt idiotins vildhet och vaudeville-fetischismens raserianfall vi bevittna.

Ur kristen synpunkt representera de en slags helt fördömlig svartkonst, som inte har något som helst berättigat anspråk på att betecknas som 'vin för starka naturer'.

Jag erkänner gärna att dekorationen är ganska symbolisk. Gamla trasor

som araberna ha glömt efter sig när de lämnade Spanien, förfalskade till kulören och förvanskade till formen och med en huvudbonad i dödens färg. Om avgudabilden hade varit av trä, skulle jag helt visst inte ha rört därvid. Olyckligtvis är det inte fallet. Dräkterna, även om de vore vackra, skulle aldrig kunna komma en att glömma de hemska komedianter som bära dem, och aldrig ursäkta den osmakliga syssla som de utföra.

(Två rader utplånade) — — — människornas dom. Om han är bara obetydligt sårad, beror det på att matadoren bär harnesk, och därmed har matadoren ramlat ned till rangen av en lindansare vars knep man har avslöjat. Med falskt spel låtsar han heroism, och han som vill gälla för mästare i smärta och lidande, utövar i själva verket sitt yrke i full säkerhet till sin person.

Man vet alltså vad man har att hålla sig till. Toreadoren är inte en man som utsätter sitt liv för en speciell publiks lika meningslösa som grymma nöje, men som i alla fall riskerar sitt liv. Han är helt enkelt en slaktare som arbetar utanför slakterierna, intagande den ena posen mer imponerande än den andra.

Vid tjurfäktningarna finns det, oberäknat dem som tillåta detta skamliga skådespel upprulla sig inför sina ögon utan att protestera, var och en på sitt sätt, tre skyldiga: publiken av amatörer, toreadorerna och regeringen. Jag har varken någon rättighet eller lust att uttala min åsikt om regeringen, man har för övrigt aldrig andra regeringar än man förtjänar. I mina ögon är amatörpubliken den mest skyldiga. Det är bara det att dessa djävlar äro legio. Man kan inte nå dem med mindre man har mitraljöser till sitt förfogande. För övrigt skulle det ha varit en smula anspråksfullt av mig, med hänsyn till min egenskap av utlänning, att ge mig på publiken. Det återstod mig då inte annat än matadorerna, föraktliga sällar av ett lägre slag, tillhörande gladiatorskasten.

Jag har riskerat mer än de: 1) att bli söndersliten av massan; 2) att döda någon och följaktligen dömas till döden. Jag visste inte att de var till den grad uppstoppade. Och jag vet för resten inte om den sårade matadoren är (meningens slut är utplånat).

Den 10 juni. Vilka visa minst hänsyn för ett lands lagar? La loi Bertrand är i princip antagen, och tjurfäktningarna äro alltså en utmaning mot nationens vilja.

Den 11 juni. Om man anordnar tjurfäktningar för utlänningarna, anhåller jag att få säga att det också finns utlänningar som med smärta se Frankrikes hela förfall, framför allt det moraliska, och att det är att driva gästfriheten alltför långt att driva på bete, locka fram resterna av den

sämsta slags tradition som landet äger. Invasionen av spanska seder i Frankrike har alltid varit ett dåligt omen. Frankrike har inte rätt att falla och svika sin mission.

Den 11 juni. Landet ogillar tjurfäktningarna. Man tillåter dem för att behaga utlänningar på tillfälligt besök. Jag för min del vill visa att det finns utlänningar som inte alls hålla på dem. Jag är lika mycket fransman som spanjorerna, det är obestridligt. De ha rätt, blott med tillstånd av en tjänsteman, en republikansk tjänsteman till på köpet, att utföra sitt snuskiga hantverk, till trots för kammaren, de deputerade, och de deputerade för en republik till på köpet.»

Brevet till Grolleau gäller anskaffandet av en advokat som »av verklig övertygelse kan tala mot offentlig skyltning av grymhet och djuriskhet, det må nu vara tjurfäktningar under alla sina former eller offentliga avrättningar, eller som låter framträda i öppen dag och utvecklar hos folkmassan en kollektiv känsla av grymhet, cynism och vildhet, och att han av full övertygelse betraktar dessa skådespel som början till slutet för ett land, och företaget att acklimatisera dem som det trolösaste attentat mot en nations noblesse».

Till en ej namngiven adressat är följande odaterade brev.

Prison de Pontoise.

Min käre Vän!

Jag har nyss mottagit ditt brev, som har berett mig en stor glädje. Jag ber dig, beklaga mig inte, ogilla mig inte, prisa mig inte, och framför allt ömka inte mitt öde! Jag har handlat i ett självstillstånd som jag väl skall akta mig för att inte vilja vidkännas — — —

Jag för min del håller i synnerhet på att mina ryktbara förfäder, Hamlet och Don Quixote, inte måtte förneka mig och hindra mig att visa mig inför Gud, och jag vill inte heller att Don Juan föraktar mig uppifrån sitt helvete.

Ivan Aguéli.

Mme Huots förslag att söka intressera konung Oscar II för Ivan Aguélis blodiga kamp för djurens rättigheter vann ingen anklang hos den närmast intresserade, som tydligen ansåg att hans värdighet skulle lida på en framställning i denna riktning. Ett nytt brev från förslagsställarinnan visar att planen skrinlagts.

Den 15 juni 1900.

Käre Ivan

Vi struntar i Hans Majestät, det är överenskommet. Jag gör inte mer än du någon skillnad mellan demonerna i andra helvetet och det första! Allt detta är sak samma, fasa och avsky.

Var utan oro angående mina mått och steg! Jag skall inte företaga något som din värdighet kommer att lida av: du är präst vid min Guds altare.

Jag har mottagit underrättelser från din mor. Hon har inte reda på någonting, och jag tänker inte låta henne veta något för ögonblicket. Tids nog får hon höra — — — Och för övrigt — — — kom ihåg din gamla nunna i Sala! — — — Skicka mig ett brev till henne, antedaterat två dagar. Tala inte om ditt äventyr eller om arresten i Pontoise! Säg henne att du på sin tid mottog den summa som hon skickat direkt till dig för två månader sedan, att du befinner dig vid god hälsa, men att du ämnar slå dig ned på landet utanför Paris och stanna där någon tid! Hon skall fortsätta att skriva till rue de Seine 53.

Kort och gott, något mycket banalt och mycket obestämt.

Om händelsen skulle göra att hon får veta någonting och hon ber mig om förklaringar, skall jag nog förstå att lugna henne och låta henne förstå hela skönheten av ditt offer och den stolthet som hon bör känna.

Jag reser alltså på tisdag till Pontoise för att uppsöka herr rannsakningsdomaren. I alla händelser skall jag i morgon lördag besöka M. Dessaignes i Palais de Justice och ävenså din advokat, Me Henri Robert. Ty M. Dessaignes är en av hans sekreterare; men det är Me Henri Robert som kommer att hålla försvarstalet inför domstolen, och du kommer inte att sammanträffa med honom förrän några dagar innan din inställelse.

Han kommer att slå an på dig. Fyrtio år ungefär, högväxt, smärt, med ett öppet och milt ansikte, en äkta gallisk typ; han har i denna ondskans tidsålder bevarat en parfym av belevenhet som har mycket av 1700-tal över sig.

— —

Skriva poesi? Det är inte tidpunkten för det: längre fram. Föredrag? Åh nej! Dem har jag hållit nog av och har inte någon lust att framträda framför denna idiotiska pöbelhop av snobbar och denna fårskock till valförsamling: att underhålla den med mina okvädinsord och mitt förakt, nej, nej! Denna människoras är skapad av alltför mycket smuts och pariapöbeln är en alltför stinkande gödselhög.

Teater? — — Vilken teater går upp mot verkligheten, vare sig det gäller komik eller drama. Kom ihåg den hederliga gendarmens förhör i Deuils kommunallada — — — ah! Courteline skulle med kärlek, vällust och allt det andra ha skisserat den scenen och skulle ha gjort en chic pendant till »Gendarmen är utan misskund» — du såg den spelas av Gémier på journalisternas soiré på Grand Hotel för två år sedan.

Jag har varit på la Revue Blanche. Har träffat Natanson. Men har ännu inte haft tid att bestämma sig. Jag skall göra ett nytt försök en av dagarna. Jag skall taga med mig skjortor, choklad och stålpennor till dig.

— —

Inga underrättelser från Bernard. Ännu en som säkerligen är förargad. Strunt i det! Hans mor har skrivit till mig och skickar dig sin sympati.

Har möblerat om min salong. Har funnit två superba portiärer från Algier i färg med mina tapeter, har hängt dem för fönsterna. Har hängt upp på väggen ovanför kanapén den marockanska portiären och har placerat de två andra från Bosnien, de gröna, i hörnet vid ingången till min mans rum. Så nu är det komplett. Har placerat de kinesiska broderierna på den väggen där klädskåpet med glasdörrar stod i min mans rum, så att detta rum nu är helt indo-kinesiskt. Vidare har jag draperat min nunnecell och min säng med de indiska kattuntyger som du förde hem till mig från Ceylon.

Det är mycket bra!

Mme Huots och den anhållnes gemensamma ansträngningar att utverka tillstånd till ett sammanträffande kröntes med framgång, såsom framgår av ett brev från Aguéli till rannsakningsdomaren, vilket för övrigt innehåller åtskilligt av intresse.

La Maison d'Arrêt de Pontoise, den 20 juni 1900.

Till Herr Rannsakningsdomaren.

Tack vare er välvilja har jag haft nöjet att få sammanträffa med Mme Huot i dag. Jag tillåter mig att utbedja mig att få permanent tillåtelse att mottaga henne.

Jag erkänner helt uppriktigt för er att av allt som tilldrar sig i yttervärlden — med undantag av det som personligen rör Mme Huot — är det inte mer än en sak som intresserar mig: loi Bertrands öde. Å andra sidan har jag inga hemligheter att delge Mme Huot. Jag lovar er att, om ni har den utomordentliga godheten att medgiva mig det stora ynnestbeviset av denna permanenta tillåtelse, jag inte skall göra något missbruk därav genom att försöka att av henne erhålla den enda upplysning som jag längtar efter, utan jag skall samvetsgrant respektera era önskningar med avseende på mina samtal med henne.

Jag har dessutom att anhålla om nåden att bliva försatt i provisorisk frihet, sedan förhören avslutats. Om de juridiska bruken lägga hinder i vägen därför, hav godheten att anvisa mig hur jag har att förfara för att framställa denna begäran — som vissa deputerade tillstyrka — till herr justitieministern.

Jag har först och främst att framlägga för Er några dokument rörande min anklagelse, liksom att uppgöra en förteckning över mitt bibliotek, som jag kan sälja på fördelaktiga villkor, tack vare en vän som tillfälligt befinner sig i Paris. Jag har dessutom att vidtaga vissa åtgärder rörande mina intressen i ett arv som hotas genom anklagelsen mot mig. För allt detta behöver jag tre eller fyra dagar. — Jag måste dessutom avsluta en påbörjad studie över den moderna franska konsten, som man just har beställt av mig genom Mme Huot, och som inför en viss litterär publik skall framlägga en ny analys av den franska smaken, med andra ord dess själ. Nu skall emellertid en huvudpunkt i mitt försvar inför kriminaldomstolen utgöra min fasta övertygelse att ha utfört en allmännyttig handling genom att protestera mot tjurfäktningarna, som enligt min mening — och jag är inte ensam om den åsikten — leda till ett lands medborgerliga och nationella moraliska förfall. För utförandet av detta arbete behöver jag en vecka.

Man kommer att skriva om vandalism, därför att jag skjutit på en toreador. Jag vill bevisa att man mycket väl kan förstå skönheten och likväl avsky njutningar som söka sin källa i dödskamp och i blod som utgjutes till ära för blodiga gudomligheter från förhistoriska och barbariska tidsåldrar. — Me Henri Robert har anslutit sig till mitt försvarssystem.

Jag vill också fråga Er om det inte är nödvändigt att jag förflyttar mig till platsen för attentatet, för att klarlägga för mig dess topografi och för att fastslå vissa detaljer. Jag har haft intrycket att ha riktat skotten snett uppifrån och nedåt. Jag kan inte erinra mig exakta avståndet förrän jag väl befinner mig på själva platsen för brottet.

Jag ber Er om överseende att ha skrivit ett så långt brev till Er.

Med djupaste vördnad och tacksamhet

Ivan Aguéli.

Rättegångsförhöret med Ivan Aguéli tycks ha försiggått under de angenämaste former. Det upplystes att polisen ingenting ofördelaktigt hade att andraga mot den anhållne. Att Mme Huots vittnesmål talade till dennes förmån, torde knappast överraska.

»Jag visste inte», sade hon, »om Aguéli hade på sig den revolver varmed han vanligen är beväpnad, emedan han mycket ofta kommer sent hem och bebor en stadsdel som är föga säker».

När förhörsdomaren så vänder sig till den anhållne själv, förklarar denne att han har skjutit för att förhindra tjurfäktningarna.

»Jag befann mig», säger han, »under inflytandet av ett sinnestillstånd som inte tillät mig att rygga tillbaka; jag trodde mig uppfylla en plikt, och om jag inte hade gjort det, förefaller det mig som om jag skulle ha förföljts av tanken därpå hela mitt liv».

Konfronterad med Cazenabe, förklarar och betygar Aguéli att han inte har siktat på huvudet, att han har skjutit på vinst och förlust.

Efter överläggning förklarade rätten att den ansåg att det av rannsakningen framgått att M. Ivan Aguéli inte haft för avsikt att mörda. Av denna anledning överfördes affären till polisdomstol, inför vilken M. Ivan Aguéli ställdes till ansvar för avsiktliga slag och sår.

Antagligen med hänsyn till den sålunda ändrade uppfattningen av den anhållnes förbrytelse blev dennes anhållan att bli försatt på fri fot beviljad.

Mme Huot ansåg emellertid tydligen att hon ej haft tillfälle att nog klart hävda sin ståndpunkt gentemot tjurfäktningarna och fann det riktigast att förbereda Ivans försvarsadvokat, Maitre Henri Robert, på vad hon skulle kunna drivas till att deklarera vid den kommande rättegången, till vilken hon mottagit inställelseorder.

Paris den 15 juli 1900.

Monsieur et cher Maitre,

Jag har mottagit min inställelseorder att vittna den 20.

Jag vet inte vilka frågor man kommer att ställa till mig. Jag föreställer mig att de komma att bliva rent sakliga.

I alla händelser tror jag mig böra säga er att för den händelse de skulle beröra mina åsikter och mitt samvete, jag högt och rent kommer att betyga mitt gillande av Aguélis handling, och för min del göra anspråk på äran att få fortsätta hans »geste», för den händelse flera tjurfäktningar skulle tillåtas i Paris' omnejd. För övrigt ämnar jag avsäga mig alla zoophila förbindelser, vare sig det är inom pressen eller från djurskyddsföreningens sida, då deras politik och program i denna fråga fullständigt avviker från mina: jag är och kommer alltid att hålla på ett ingripande i handling gentemot blodsdådet. Så står det till! Dunkla medel och grumliga parlamentariska kompromisser är mig motbjudande.

Anarkist är jag, fanatiker desslikes! Eftersom vi är ensamma mot alla — t. o. m. mot våra meningsfränder — är vårt våld berättigat.

Er mycket tacksamma och uppriktiga beundrarinna

Marie Huot.

Den 20 juli hölls den med spänning motsedda rättegången mot Ivan Aguéli med anledning av skottet i Deuil. Jag återger det referat av sessionen som finnes infört i *Le Rappel* för den 22 juli:

»M. Ivan Aguélis försvarares, Me Henri Roberts eminenta personlighet, hade till sessionssalen lockat en talrik publik, som ej lät avskräcka sig av en temperatur av minst 45°.

Bland vittnena utpekade de goda Pontoiseborna för varandra Mme Huot, vars svarta pärlbesatta kostym, sydd efter de bästa medeltida modeller, tycktes fylla dem med häpnad.

Man sökte förgäves bland åhörarna efter Aguélis offer. Toreadoren befinner sig i själva verket f. n. i Spanien, där han under sina landsmäns applåder utövar sitt slaktaryrke. Må han stanna där!

Domstolen står under presidium av M. Devost, som jag redan i anledning av processen mot organisatörerna av tjurfäktningarna i Deuil har skänkt ett välförtjänt erkännande.

M. Devost presiderar alltid med en sällsynt opartiskhet och en vidsynthet som vi skulle vilja iakttoges av våra parisiska polisdomstolar.

M. Pressard, vikarie, intar allmänna åklagarens säte.

Me Henri Robert sitter på försvarsbänken, biträdd av sin utmärkte sekreterare, Me André Hesse.

Presidenten övergår till förhöret av den åtalade.

M. Ivan Aguéli är en högväxt ung man, blond och smärt, med en förklarad blick. Han är trettioett år gammal och uttrycker sig med en viss svårighet på franska.

Presidenten konstaterar först att den åtalade aldrig har blivit dömd, och att de bästa upplysningar ur alla synpunkter lämnats om den svenske studenten.

Presidenten. — Ni är juris (sic!) studerande, och ni medarbetar i Mme Huots tidning. Den 4 sistlidne juni lämnade ni Paris tillsammans med er medarbeterska i den bestämda avsikten att demonstrera mot tjurfäktningarna i Deuil.

Utom den revolver som ni vanligen bär i Paris, för övrigt utan att äga tillstånd därtill, var ni och Mme Huot försedda med visselpipor 'à roulette', av vilka ni gjorde flitigt bruk.

Därefter, när vagnen innehållande toreadorerna passerade framför er, avlossade ni två revolverskott efter varandra. En kula träffade torea-

doren Laborda i högra armen. Kulan har genast kunnat tagas ut, men den sårade har varit sjuk ända till den 18 juni.

Det framgår av era bekännelser vid rannsakningen att ni inte hade någon avsikt att döda, och att ni, när ni sköt på toreadorerna, endast ville protestera mot tjurfäktningarna som skulle äga rum.

Ögonblicket är kommet att upplysa domstolen i vilken avsikt ni den 4 juni begick den förseelse som ni i dag är anklagad för.

M. Ivan Aguéli. — Jag kom till Deuil med den uppsåtliga avsikten att göra en skandal som skulle kunna ha till följd att tjurfäktningarna förbjödos. Jag har en helt instinktiv avsky för dessa barbariska skådespel, som jag anser för en skam för civilisationen, och det är ett rent religiöst motiv som har förmått mig att handla.

Presidenten. — Är ni medlem av La Ligue contre la vivisection?

M. Ivan Aguéli. — Jag är inte medlem av någon liga, men jag vill att man beskyddar djuren.

Presidenten. — Hur förtjänstfullt det mål som ni strävar för än må vara, så tillåt mig säga er att ni ej ägde rättighet att skjuta på människor för att försvara djur.

M. Ivan Aguéli. — För mig äro de inte människor, det är blodtörstiga sällar, vilkas människorätt man bör förneka.

M. Cazenabe vill dramatisera scenen. Presidenten ber honom att inte åt affären ge ett förvärrande som inte motsvars av verkligheten. Vittnet tar skadan igen genom att kalla M. Ivan Aguéli jesuit.

Me Henri Robert (till vittnet). — Ni är en oförsynt person. Här finns ingen annan jesuit än ni, som är en blodtörstig jesuit. Jag kommer inte att tillåta att man angriper min klient, som i alla händelser är oändligt mycket mera att rekommendera än toreadorerna. (Rörelse.)

Följer så en vittnesberättelse av en gendarm, som beskriver den åtalades exalterade tillstånd, han hade avlossat de båda skotten efter varandra, utan att synas vilja träffa någon.

Härefter hörs Mme Huot, som upprepar den åtalades förklaringar. Till svar på en fråga av presidenten tillägger hon:

Jag fördömer på intet sätt det medel som M. Aguéli begagnat, och jag ångrar att inte ha följt hans exempel. (Stridiga rörelser.)

Presidenten. — Jag förstår den filosofiska idé i namn av vilken ni har handlat, men min plikt som domare är att erinra er om att ingen har rättighet att själv skaffa sig rättvisa med våld, och att ni har överträtt lagen. Ännu ett ord: vidhåller ni att ni inte har siktat på någon av toreadorerna, och att er asvikt ej var att döda?

M. Ivan Aguéli. — Ja, herr president. Jag upprepar inför domstolen

Tjurfäktningen i Deuil den 8 oktober 1899. Ur L'Illustration.

att jag hoppades kunna framkalla en skandal som skulle ge förvaltningen möjlighet att förbjuda tjurfäktningarna på stående fot.

Toreadoren Cazenabe, som befann sig i vagnen när den åtalade sköt, förklarar att M. Ivan Aguéli, som vittnet titulerar mördare, har först

skjutit på honom, och att han har lyckats rädda sig endast genom att hastigt sänka huvudet.

I ett ypperligt åklagartal går Me Pressard, avocat de la République, mycket illa åt anordnarna av tjurfäktningarna. Fastän han fördömer den handling som begåtts av den åtalade, anför han de skäl som tillåta domstolen att gentemot denne göra bruk av ett stort överseende. Och så håller Me Henri Robert ett av dessa bitande och skarpa parisiska försvarstal till vilka han har hemligheten.

Försvarsadvokaten vänder sig först med erkännande till presidenten och vikarien, av vilka den förstnämnde, sade han, lett förhandlingarna med en hög känsla av rättvisa, och den senare förenklat sin uppgift genom att hålla ett lovtal över Ivan Aguéli.

»Mina herrar», fortsätter Me Henri Robert, »jag skall inte hålla någon föreläsning över tjurfäktningarna, jag skall knappast i stora drag antyda den kampanj som har företagits mot dessa barbariska och blodiga spel, som oblyga matadorer ville inplantera i själva hjärtat av vårt stora Paris.

De toreadorer som i dag äro på tapeten ha blivit rasande när de ha fått veta att jag var Aguélis försvarare, ty de ha genast kommit ihåg att jag tilltygat efter förtjänst den tvetydiga person som inte hade dragit sig för att väcka ett åtal för ärekränkning mot de behjärtade tidningarna *Le Rappel* och *Le XIX Siècle*.

Det är efter det på en gång löjliga och blodiga försöket i Roubaix, där man såg ett stackars tandlöst lejon utan klor lägga sig på knä och gråta framför en tjur som lurade på det, som osnygga och motbjudande industririddare, vilka aldrig borde lämna le Midi, har kommit för att hemsöka departementet Seine-et-Oise och organisera tjurfäktningar i Deuil, varifrån alla väl komma ihåg den beryktade händelsen med en tjur som gav sig ut bland åskådarna och förorsakade, om inte döda, så ett stort antal sårade.»

»Alla», tillägger försvarsadvokaten, »alla, utan hänsyn till partier, ha upprest sig mot tjurfäktningarna, ha brännmärkt dem, då de inte ha velat att man smutsar den franska jorden med dessa spel, återupptagna från det romerska förfallets dagar.

Själva parlamentet har inte dröjt att protestera, och en skyndsam behandling av M. Bertrands och hans kollegers lagförslag, avseende undertryckandet i Frankrike av tjurfäktningar med tjurens dödande, har blivit voterad med 414 röster mot 67.

Låt oss hoppas att denna lag snart skall bliva antagen, den kommer att definitivt grusa förhoppningarna hos våra motståndare, vilka, tyckes det, ha för avsikt att åter öppna arenorna i Deuil och Ermont.»

Me Henri Robert avslutar sitt vackra försvarstal med att skildra M.

Ivan Aguélis liv. Han visar, med en episod från de möten som hölls i Paris för fyra år sedan i anledning av turkarnas massakrer av armenierna, att hans klient är en ridderlig natur med ett varmt och högsinnat hjärta, och till alla delar värd det överseende som allmänna åklagaren själv anhållit om, och som säkerligen kan uttryckas genom ett milt straff med tillämpning av lagen angående villkorlig dom. (Livliga utslag av gillande bland åhörarna.)

Efter att ha överlagt i sittande rätt avger domstolen ett utslag enligt vars ordalydelse M. Ivan Aguéli erkändes skyldig till övervåld mot toreadoren Labordas person. Han dömes följaktligen till tre månaders fängelse och 200 francs' böter.

Men, eftersom det i målet finns förmildrande motiv, och de upplysningar som lämnats angående den åtalade, äro synnerligen gynnsamma, har domstolen gentemot den svenske studenten gjort bruk av lagen om villkorlig dom, men blott vad som gäller fängelsetraffet.

Vid utgången skynda sig de advokater från Pontoise som varit närvarande bland åhörarna, att lyckönska Me Henri Robert, medan de svenska journalisterna komma och trycka Ivan Aguélis händer.

Att denna milda dom på sina håll skulle väcka häftig förtrytelse, var ju att vänta. Den 23 juli innehåller *La Libre Parole* en av A. de Boisandré signerad artikel, »A propos du procès de Draguignan», som efter att ha återgivit notisen om domen i Pontoise fortsätter:

»Denna juridiska notis, betraktad i och för sig, erbjuder ingenting särdeles sensationellt. Den blir inte verkligt intressant och instruktiv, om man ej jämför det sätt varpå M. Monis' rättvisa har behandlat M. Ivan Aguéli, som är en utlänning och en anarkistisk agitator, med det sätt varpå den uppträder mot Max Régis och hans kamrater från Algeriet.»

På denna artikel svarade Aguéli med följande brev.

A M. Boisandré, rédacteur de La Libre Parole.

Herr Redaktör,

I en artikel införd i Ert no. för den 23 dennes, gör ni mig den äran att kommentera det straff som domstolen i Pontoise har ådömt mig för att ha beskjutit med revolver en eller två toreadorer vid den senaste corridan i Deuil. Härvid behandlar ni mig som anarkist och agitator.

Jag ämnar inte upptaga till bemötande varken det ena eller andra av dessa båda epitet, som skola komma dem som känna mig att småle, men åt vilka er mening inte möjliggör annat än en karaktär som är tvetydig under nuvarande förhållanden, särskilt om man lägger dem till min misskredit i egenskap av utlänning. Det där är finkänsligheter vilkas goda smak och stil era läsare och allmänheten helt visst skola förstå att uppskatta.

Jag skall nöja mig med att påpeka för er att när jag sköt på toreadorerna, följde jag inte någon av de bevekelsegrunder som äro avgörande för herrar politicis handlingar. Jag gav helt enkelt utlopp för en känsla av religiös indignation, utan tvivel obegriplig för La Libre Parole men som uppskattats av domarna i Pontoise.

Om också handlingar av denna art, min herre, efter det materiella skenet att döma, stundom faller under den allmänna lagens tillämpning, så uppfattas de likväl i alla länder där hedern och ridderligheten råda, som mera känsliga för samvetets röst och rättvisans bud än lagarna, och detta t. o. m. i de minst överseende domares ögon.

I förhoppning att ni skall vara nog älskvärd att ge plats åt denna lilla rättelse av ett misstag på person, ber jag er, herr redaktör, mottaga uttrycket för min högaktning.

Ivan Aguéli.

För Marie Huot betecknade den blodiga demonstrationen den 9 juni 1900 det högtidliga inseglet på hennes makt över Ivan Aguéli. Nio år senare, den 21 december 1909, skriver hon: »Det är bara en sak du gjort av kärlek till mig och religionen — det är revolverskottet i Deuil».

Ivan Aguéli hade ännu en gång undgått en fällande dom, men fri var han därför ej. Det är säkerligen dessa år mer än några andra han tänker på, när han i ett utbrott av bitterhet skriver att han, tack vare beroendet av henne som han dyrkar, med vidöppna ögon går mot sin undergång.

Men Ivan Aguéli ägde en lycklig förmåga att, när han så ville, mitt i den storstad som sedan länge blivit honom förhatlig, isolera sig från yttervärlden. Han satt där lycklig, fördjupad i sin österländska språkforskning eller sina islamska meditationer, eller drömmande om den konst som han en dag ville skapa. I ett sådant ögonblick av glömska och hänryckning skrev han i anledning av Daumier-utställningen i l'Ecole des Beaux-Arts 1901 för *L'Encyclopédie Contemporaine* ned de sidor om den beundrade mästarens konst som hör till det mest inspirerade som flutit ur hans penna.

»Honoré Daumier är ett 1500-talsingenium, som har förmågan att se evigheten genom sitt tidevarv.

Han är realist och romantiker, en jämbördig till Shakespeare, Rabelais, Watteau, Delacroix, Balzac, Victor Hugo och Corot. Han står särskilt Shakespeare och Balzac nära.

Eftersom han är frisinnad som Rabelais, Victor Hugo och förresten som allt det som är vackert i Frankrike, är han realist.

Han är romantiker såsom målare av ödet — fatum. Av en svidande sanning — övernaturliga i måtten och syntetiska till sin innebörd, röra sig hans figurer i en dekoration, banal till sin sammansättning men spectral

till sin tolkning. De rida oss som en mara, där de växa fram ur luften, liksom pådrivna, piskade av ödet.

Ett äkta franskt geni, som han är, alltså spiritualistiskt, drar han en bestämd gränslinje mellan den inre världen och den yttre, mellan människan sådan hon är i sig själv och sådan hon framträder i sin sociala uppenbarelseform. Han förväxlar dem aldrig med varandra, och hans dramatiska eller satiriska styrka består i att understryka deras motsättningar. Tack vare detta förmår han obönhörligt återge falska eller tomma åtbörder, en konstlad hänryckning och tillgjorda nöjen, ett medvetet eller omedvetet hyckleri.

En målare av ödesmättade atmosfärer, är han också skildraren av dessa massuggestioner, där individualiteten förkvävs, förslöad eller berusad av påverkningen från den omgivande hopen. Han målar prostitutionen, där den döljer sig under samhällets mask eller spelande en social roll. Han målar det tomma ordprålets, den anspråksfulla dekorationens fasa, när den höljer sorgen och ledan. Och här är han, med all sin utpräglat latinska karaktär, besläktad med flera engelska humorister.

Eftersom han är god, och alltid i överensstämmelse med det som vi nyss framhållit, älskar han all spontanitet, all nativitet och naturlighet. Titta bara på hans barn eller hästar, eller den lilla flickan som lyfter upp sina kjolar för att stiga ned i vattnet! Denna sista duk är ett monument över oskulden.

Men han älskar i synnerhet Don Quixote, också han en som är besatt, men på sitt eget, förvända sätt, där hans fantastiska silhuett avtecknar sig som en praktfull negering av hopen.

Han älskar gycklare, därför att de äro symboler av massans självbedömning, trista som frälsningsarmén i de protestantiska länderna.

Men för hans ögon finna nåd de goda dryckesbröderna och piprökarna, guitarrspelaren, de som äro försjunkna i en bok, som granska ett kopparstick, kort sagt, de som kunna fängslas av ett ideal.

Symbolist är han, men man måste vara på det klara med vad man vill inlägga i detta ord. För honom kan allting bliva ett fönster som öppnar sig mot oändligheten. Sprungen ur en utvald ras, med gåvan att skåda »evigheten i ett sandkorn», förstår han att skilja den oföränderliga symbolen från en oviktig notis. Av en banal obetydlighet bygger han upp ett monument, och han är den ende, kanske med undantag av Courbet, men större än denne, som har skapat det moderna livet, eller så gott som gjort det.

Det behöves förresten en karikatyrist av stora mått härför.

I hans verk understryker varje detalj ett dominerande helhetsintryck, kompletterande ett dramatiskt eller måleriskt »Leitmotiv». De olika ak-

terna draga förbi som spökskepp för att försvinna i en vibrerande oändlig fond.

Man prisar hans regi. Jag för min del beundrar i synnerhet hans bakgrunder och hans ljus. Hans valörer äro en serie av avgrunder. Hans dagsljus, liksom hans mörka partier, äro obönhörliga, självskrivna, despotiska som gudomliga dekret. Orörliga, bittra och ogenomträngliga, nita de fast sitt offer, hålla det fånget, och hela det rörliga livet finner sig återförpassat till skuggornas värld.

Imitatörerna förbise oftast denna avgörande punkt i hans teknik. Hemligheten är att det mellan vitt och svart finns ting som inte kunna efterhärmas.

Himmelens ljus avslöjar, fäster vid huvudet ett nytt ansikte av en shakespearisk kraft, groteskt eller sublimt, stundom båda två, vålnaden av ett lik eller en fördömd. Det är människans sanna anlete, anletet av hans själ eller av hans dubbelgångare, som man ser det i dessa ögonblick av livet som äro att räkna som år, och som för en Daumier, en Dante, en Swedenborg voro deras självklara sätt att se, den naturliga visionen.

Så se vi, i dess stora linjer, mästarens kolossala œuvre. Varför finns han inte i Louvren vid sidan av Delacroix och Corot? Är det därför att han har sett slaktarna ännu mer osmakliga än det kött som de stycka, eller är det månne för att han gjort elaka anmärkningar på deras patron och ideal, det fruktansvärda päron som alltjämt har sin aktualitet.

För övrigt, alla mästarens »aktualiteter» äro alltjämt aktuella, liksom Balzacs.

Ivan.»

Tyvärr avhördes aldrig den utlovade fortsättningen på denna fascinerande analys av ett av konsthistoriens mest fängslande genier.

Det var detta samma år 1901 som Aguéli en dag hos en av sina franska vänner blev föreställd för en man som skulle få ett avgörande inflytande på hans öden under det kommande decenniet. Det var en tjugotreårig italiensk medicinare vid namn Enrico Insabato, som efter grundläggande studier i sin födelsestad Bologna kommit till Paris för att utbilda sig till kolonialläkare.

De båda kände sig genast dragna till varandra. Den unge italienaren lyssnade betagen till de skildringar från Egypten som den underlige mannen i fez, när andan föll över honom, kunde underhålla sitt auditorium med, om Islams storhet och de fördärvbringande krafter som hotade Österlandet med undergång.

Vilket intryck Ivan Aguéli å sin sida gjorde på Insabato, framgår av ett

brev till förf., daterat den 7 juli 1937, där han i några djupt kända rader har lämnat en varmt uppskattande karakteristik av den bortgångne vännen:

»Min Herre.

Jag har nyss med en viss rörelse mottagit ert brev av den 29. Aguéli var för mig en mycket älskad broder, och sedan år tänker jag mycket ofta på honom med en orubblig sympati. Jag skulle ha många episoder att berätta om honom, det skulle fordras hela dagar för mig att erinra mig dem, och jag skulle vara mycket lycklig att kunna tillbringa några timmar med er för att tala med er om denna storslagna tänkaregestalt, hur sällsam och egenartad han än var.

Hans godhet var jämförbar med hans tankedjup, det är honom jag har att tacka för att jag har förstått Islams estetiska sida och detta inte bara i konsten, men religionens mystiska och esoteriska tanke.

Hans ande, som ägde Baudelaires eld, var på samma gång uppriktig och ren. Han ägde don Quijotes själ i förening med en mystikers som en Moyeddin Ibn Arabi eller en Boehme.

Sedan krigsutbrottet 1914 har jag inte hört ifrån honom. Många legender om honom ha spunnits i Egypten och t. o. m. i Italien, men jag skulle gärna vilja få av er veta något om hans liv efter 1914. Det skulle komplettera den inre vision jag har av honom och skulle komma mig att förstå honom bättre.

Vad som är säkert är att denne man, som för mig har avslöjat Kalevalas skönheter på samma gång som Ernest Hello och Rabelais, hans älsklingsförfattare (som han ville översätta till arabiskt slangspråk), är en av de märkligaste gestalter jag mött i mitt liv, och jag skulle vara lycklig att kunna hjälpa till att hävda hans fulla värde.»

Det var helt visst det stora problemet Orienten och Europa som fyllde samtalen mellan Aguéli och Insabato. Resultatet av det andliga utbytet låter utläsa sig i två artiklar som de båda vännerna vid denna tid i tydlig växelverkan nedskrevo.

Den 19 juli 1902 innehåller den italienska, i Paris utkommande socialisttidningen *Il Proletario* en artikel med rubrik »La Turchia» och signerad Dottore Enrico Insabato. Författaren påvisar nödvändigheten för den europeiska balansen av att Turkiet behåller herraväldet över Konstantinopel. Han talar om de faror som hota från de slaviska och germanska länderna, och finner att det enda möjliga motståndet däremot skulle komma från en allians mellan de muselmanska, italienska, franska, engelska och japanska folken. »Av en allians mellan dessa folk», skriver Insabato, »beror utvecklingen och, enligt min åsikt, det praktiska förverkligandet av de socialistiska och frisinnade idéerna.»

En månad senare innehöll den franska tidskriften *L'Initiation* en artikel »Notes sur l'Islam», signerad Abdul Hadi, som talar om en *Tetra logia libertaria* sammansatt av den islamska världen, Italien, Frankrike och Eng- land. I denna, heter det, representerar Italien rörelsens och känslans frihet, Frankrike den intellektuella friheten, England den politiska friheten; den islamska världen representerar enligt författaren den intimaste och djupaste friheten: jagets frihet, därför att där inga präster och samvetenas förmyndare finnas.

Den unge dr Insabato var en man full av brinnande energi. För honom låg det klart att drömmen om Österlandet skulle få sitt fulla värde först när den omsattes i handling. En medicinsk kongress, utlyst till decem- ber 1902 i Kairo, gav en osökt anledning att göra allvar av planerna. Det var inte svårt att få Aguéli med på färden. Efter en sommar i Sverige — det skulle bli ett avsked på många år — bröt Ivan upp i september 1902. Resan gick denna gång genom Italien. Ett brevkort till modern visar att han den 19 september är i Bologna, där han säkerligen uppsökt sitt blivande ressällskap, dr Insabato. Var de närmast följande veckorna tillbragtes, är mig tyvärr icke bekant, men man kan utgå från att Aguéli använde tiden för att studera den italienska konsten.

Men nu var det andra ting som lågo honom närmare om hjärtat och drevo honom vidare. Den 30 november finna vi honom i Brindisi, färdig att gå ombord på en till Alexandria destinerad ångare.

4.

Ung egyptier

Privat ägo

IV.

»DEN EGYPTISKA FÅNGENSKAPEN»

DEN MAN SOM i december 1902 steg i land på kajen i Alexandria var ej densamme som sju och ett halvt år tidigare hade vänt Egypten ryggen. Den mellanliggande tiden hade berövat honom många av ungdomens illusioner. Vad hade han varit annat än en lekboll för de mystiska makter, som drevo sitt spel i mörkret, ett offer för kalla intrigmakare och samvetslösa provokatörer!

Men konsten? Ja för visso nådde den höjder och blottade den själsdjup, som den ej drömde om, som ej blivit benådad med visionärens gåva. En dag skulle också hans stund komma, en dag skulle också han måla dessa visioner, men nu var det något annat som kallade, någon annan som behövde honom: Islam.

Den orientaliska frågan var vid sekelskiftet brännande som aldrig förr. Egyptens genomruttna finanser hade varit den nog ej ovälkomna anledningen för England att grundlägga sitt växande inflytande i Faraonernas land. Den brittiske agenten Evelyn Baring, sedan 1901 earl Cromer, var i själva verket Egyptens härskare. Oroligheterna i Turkiet, massakrerna i Armenien och Macedonien verkade som direkta inbjudningar till västerlandets stormakter att intervenera. Överallt, vid Dardanellerna som vid Nilen, kunde man ana, även när det ej öppet visade sig, ett maktspel om väldiga insatser, dolt av rökridåer och österländska slöjor.

Det är mot bakgrunden av dessa stora händelseförlopp man har att se den roll, som Ivan Aguéli kom att utföra i det brokiga egyptiska intrigspelet om penningar och människosjälar under detta sekels första decennium. Den unge svensken hade blivit en varm vän av Italien, men det var ej påvens, det var Garibaldis Italien, representerat av den unge, entusiastiske frihetsälskande Enrico Insabato. Med honom hade han mötts i ett intresse

för Orienten, som ägde intet av exploatörens vinsthegär men var fyllt av idealistens önskan att skydda och hjälpa det folk, som hade att förvalta det dyrbara arvet av Islams djupa, oändliga visdom.

Mycket av vad som skedde bakom kulisserna dessa år ligger fördolt i de olika ländernas skilda arkiv, men säkerligen påträffas där mer än en gång Ivan Aguélis namn.

Insabato låter oss själv i sitt 1920 publicerade arbete *L'Islam et la politique des alliés* förstå, att han redan från sin första ankomst till Egypten kom att intaga en plats i händelsernas mitt.

Bland de företeelser inom den islamitiska världen, som förf. särskilt ingående behandlar är senusiorden, dess historia och betydelse. Han skriver här å sidan 52:

»Ända från 1902 till i dag har senusiordens verksamhet varit så intimt förenad med den italienska kolonialpolitiken att jag inte ännu känner mig ha rättighet att tala därom.»

Och å sidan 62 få vi klart besked om att han själv här spelat en ej oväsentlig roll:

»Jag skall inte närmare ingå på dessa omständigheter eller på de händelser som de ha framkallat eller på de känslor som de ha inspirerat; det rör sig om ett blad i historien som ligger alltför nära i tiden, men jag var så särskilt och på ett så intimt sätt inblandad däri, att jag kan försäkra, att de ömtåliga förhandlingar, som upptogos redan från början och t. o. m. mitt under allvarliga händelser, skulle ha fått värdefulla och mera effektiva resultat om Sidi Mohammed el Abed inte hade haft anledning att känna sig sårad av vissa klumpiga för att inte säga oartiga metoder.»

Insabato var tydligen den drivande politiska kraften av de två, han hade ju f. ö. här sitt fosterlands intressen, sådana han fattade dem, att tillvarataga. Men Aguéli var med sin djupa kännedom om muhammedansk kultur och psyke en ovärderlig bundsförvant, och helt visst låg det en god portion sanning i det uttalande han gör i ett brev till Mme Huot: »Utan mig kan Enrico ingenting uträtta — utan Enrico står jag hjälplös».

Så ligga konfliktens förutsättningar klara. Ivan Aguéli får snart göra den smärtsamma upptäckten att det är andra makter än dem han försvurit sig åt, som leda Italiens öden. Men han och hans vän bli också tagna ur sin illusion, om de nu hyst den, att Englands representant i Egypten, den allsmäktige lord Cromer, om ej med välvilja så dock med likgiltighet skulle se denna härd för italiensk-islamitisk propaganda uppstå i Kairo.

I ett brev avstämplat Kairo den 21 december 1902 berättar Ivan för sin mor om sina nya intryck från den välbekanta staden:

Stående från vänster: Ivan Aguéli; Enrico Insabato; Abdallah, sherif Sharafs tjänare. Sittande: Mohammed Ali Elwi bei, tolk vid italienska legationen i Kairo; sherif Sharaf, en av de sheriffer från Mecca som Lawrence talar om i sina minnen.

Min kära mor,

Skriver till dig några rader för att du ej må oroa dig. Är i Kairo sedan 14 dagar, men haft mycket svårt att ordna för mig. Nu först börjar jag få någon reda.

Jag är kanske den förste europé som gått på universitetet El Azhar här. Det är storartat vackert.

Muhammedanerna där äro de bästa o. de gudfruktigaste människor i världen. De tro på samma gud som du. De tro ej att Jesus var gud, men en av de största profeterna o. fylld av Guds Ande. De tro att Moses är Guds ord. De tro på den heliga Jungfrun, Maria o. på den obefläckade avlelsen. De erkänna att så väl bibeln som evangelium är Guds ord, men att de under tidernas lopp hava erhållit vissa tillsatser o. s. v.

Det är dödssynd att smaka en enda droppe, så väl vin som spritdryck. Deras sedelära är högre än de kristnas. De dumma historierna om månggifte o. s. v. är lögn. Ingen slåss, ingen bråkar. De äro ytterst fredliga, göra sin bön fem gånger om dagen. Skall skriva längre fram om dem.

Nu önskar jag endast en god o. fridfull Jul och låt ej oroa dig varken av det ena eller andra.

Tillgivne sonen
I—n A—li.

Den 20 december 1902 öppnades le Premier Congrès Egyptien de Médecine; den 23 december talade dr Enrico Insabato du Caire över ämnet Note di patologia esotica sul Beri-beri.

Föredragshållaren räknade sig tydligen redan som bofast Kairobo, verksamhetsfältet låg klart för de båda vännerna.

Det var den underbara muhammedanska kulturen, som skulle understödjas i dess kamp mot inre och yttre fiender, och vem kunde bli en bättre bundsförvant i denna kamp än den nation i Europa, som stod Islam närmare än någon annan — Italien.

Ett av de mäktigaste propagandamedlen är som bekant pressen, och så ha vi också att bland tidningar och tidskrifter i Kairo söka de organ, som voro språkrör för Ivan Aguélis och Enrico Insabatos idéer. Det främsta av dessa bär namnet *Il Convito*.

Denna för kännedomen om Ivan Aguéli så utomordentligt betydelsefulla publikation, som först utkom i form av en tidning för att sedan förvandlas till tidskrift, är i våra dagar så gott som oanträffbar. I Kairos bibliotek är den, enligt uppgift av docent Carl Johan Lamm, okänd — i Rom har dr Axel Nelson endast i kolonialministeriets bibliotek påträffat ett antal häften av tidskriften. Den svit av tidningen omfattande numren 1—29, som tillhör Nationalmuseum, torde vara unik.

Men sviten av *Il Convito* ligger inte ensam i Nationalmusei bibliotek. Tillsammans med den finnas några nummer av en italiensk tidning med titeln *Il commercio italiano*, tryckta i Kairo 1903. Efter vad jag har kunnat konstatera var Ivan Aguéli medarbetare även i detta blad, som tydligen tillförts museet samtidigt med *Il Convito*, säkerligen liksom denna som gåva av museets bibliotekarie, dr Karl Wåhlin. Någon anteckning om sin gåva har denne ej ansett nödigt att införa i liggaren.

Tack vare dessa gulnade blad kunna vi få en inblick, som annars blivit oss förmenad, i den svenske muhammedanens andliga verkstad under dessa egyptiska år.

Det första bevarade dokumentet om den begynnande kampanjen är ett brev från Aguéli till Mme Huot, daterat den 10 april 1903.

Min kära Väninna!

I dag har jag fått älskvärda brev. I går har jag också skrivit till dig. Det gör det andra brevet under april. Jag har också skickat ett par örhängen som prov, rekommenderade. När jag får veta denna försändelses öde skall jag skicka dig flera, tid efter annan.

Jag är allvarligt sjuk. Jag lider av en fruktansvärd anemi. Ibland vill jag dö.

Jag har begått den oförsiktigheten att inte akta mig för det starka ljuset. Det är inte möjligt att göra det ty det förefaller mig som om ljuset trängde genom de tunna väggarna i mitt rum. Jag har dröjt att flytta på grund av Lili.

Nu måste jag göra det. Ah, du gör alldeles rätt i att skydda dig för det alltför starka dagsljuset.

Jag vet att jag kan bli frisk, men store Gud i vilket tillstånd jag befinner mig.

Det förefaller mig som om jag levde i en eldsvåda. Det är en fruktansvärd nervös kraftuttömning.

Det är inte lasten som har försatt mig i detta tillstånd.

Men det har ingen betydelse! Allt detta är mycket vackert. En storslagen, fredlig dekoration. Milda, tankfulla ansikten överallt. D. v. s. om man ej går utanför vissa kvarter.

Här driver man kulten av den naturliga godheten, av den naturliga livskraften utan grymhet, och av oskulden, men alla måste vara naturliga! Det är av den orsaken som alla araber avguda Enrico och ett eller två av dessa stora italienska barn som kunna tillåta sig allting på grund av sin omedvetenhet.

Kan jag be dig om plats för två läkarebiografier, Enricos och M:r Actons, som behandlar mina öron.

Vi skola få en italiensk tidning här, antagligen försedd med ett arabiskt supplement. Den har inga anslag från regeringen, men om den slår igenom kommer den att bli en fin affär.

Det finns förhoppning men antagligen ingenting mer på denna sidan döden. Men företaget är å andra sidan inte av natur att skada eller ens komprometterа mig.

Det hela är anlagt på öppenhet och lojalitet. Och som detta är en okänd sak i orienten skola vi kanske lyckas.

Vi roa oss ibland. Enrico väcker minst sagt nyfikenhet hos konsuln, ambassaden etc. etc. ända till fru ambassadörskan. De är rädda för honom så det förslår!!! Allt det där roar mig.

En dag var vi i en loge på teatern. Jag var den ende som var klädd i arabisk dräkt. Åh, vilken skandal!!!!

Litet konstverk här. — — —

Däremot är livet billigt med villkor att man lagar sin mat själv — — —

Jag kysser dig av hela mitt hjärta. Varför säga att vi icke skola återse varandra i denna världen. Jag lider innerst av den indiska sjukan på grund av min långa frånvaro från dig.

I—n.

Redan den 18 april 1903 förelåg ett första resultat av arbetet att skapa ett tidningsorgan, som skulle arbeta för de idéer Aguéli företrädde i form av ett litet rosafärgat 16-sidigt häfte med titeln *Il commercio italiano*.

Någon arabisk text förekom dock inte och undertiteln »Rivista quindicinale degli interessi italiani in Oriente» talade inte om något islamitiskt program. Som chefredaktör står professor Umberto Sisto, Kairo.

Vad som för oss har det största intresset är att under signaturen Volontario påträffa Ivan Aguéli som författare till numrets mest betydande bidrag. Detta första offentliga uttalande på Afrikas jord av den svenske konvertiten har tyckts mig vara av den vikt att jag har ansett mig böra återge det i dess helhet. Dess italienska titel är »La coscienza politica e commerciale nell' Islam».

DET POLITISKA OCH KOMMERSIELLA SAMVETET I ISLAM.

Vi börja härmed en serie artiklar på vilka vi rikta uppmärksamheten med hänsyn till deras vikt och till det berikande av ett verkligt intresse för alla dem som med sakkännedom vilja sysselsätta sig med politiken och handeln i orienten i allmänhet och i synnerhet i den muselmanska Orienten. Ehuru i vår tidning var och en är ansvarig för de artiklar han skriver, skola vi i alla fall bevara författarens incognito eftersom detta är den framstående artikelförfattarens uttalade önskan.

I.

Vi hava nått till själva källorna för den muselmanska religionen och moralen, för det muselmanska samhället.

Vi hava studerat karaktärerna hos muselmaner av alla slags raser, och vi ha levat mitt ibland dem under åratal.

Nåväl vi ha inte funnit någon ibland dem som skulle vara fientlig mot civilisationen, ingen som skulle kunna lägga något hinder i vägen för fredliga förbindelser mellan dem och personer som ej äro besjälade av onda avsikter. Vi skulle nästan känna oss benägna att försäkra att islamismens sanna principer tvärtom utgöra en av civilisationens mest perfekta bärare, och att, långt ifrån att förutspå dess undergång, vi med glädje se dess utbredande utåt och dess rening inåt.

Eftersom Islam skapar utmärkta personligheter med vilka man i fred och förtroende kan ha förbindelse inser jag verkligen inte, hur han kan vara till hinder, tvärtom.

Det är tid på att göra slut på legenden om den muselmanska fanatismen.

Muselmanerna äro inte mer fanatiska än man t. ex. i Frankrike är patrioter och tyskhatare trettio år efter kriget, eller anglofober efter Jeanne d'Arc.

Orientalerna äro ännu fanatiska anhängare av Islam, eftersom denna är orsaken till en serie självständ, men om de märkte att dessa självständ kunna härledas ur andra orsaker, skulle fanatismen upphöra.

Och för resten, om man vill vinna universalitet, måste man respektera individualiteten. Blott de toleranta folken ha förvärvat storheten och ha grundat varaktiga imperier, det hedniska Rom var stort därför att det respekterade alla helgedomar.

Och inte är det kristendomen eller med andra ord den orientaliska idén, som har framkallat Roms fall men väl intoleransen hos de barbariska inkräktare, som kommit

från norra Europa. Kristna till namnet men inte till gagnet gjorde de av Kristi religion en hatets religion och uppslukandet av så många horder orsakade Italien, som förätit sig på folkslag, lidanden och obehag i matsmältningen, som räckte flera sekel.

Det österrikiska herraväldet i modern tid har framkallat ett liknande fenomen. Detta har likväl framkallat en klerikal kris, som numera har gått över.

Orienten, där det underbara och bländande ljuset utplånar detaljerna och förvandlar proportionerna och planen, är landet för dessa egendomliga synteser av den inre mänskliga vitaliteten, som kallas religioner och som man skall noga akta sig för att bedöma från en inskränkt och exklusiv synpunkt.

I Orienten ha inbillningen, tanken, viljan sinsemellan sammanhang som ej äro de samma som hos oss, när man alltså vill hindra den fria utvecklingen av ett ömtåligt liv som blott vilar på sinnesrörelser som vi för övrigt finna starka, sunda och sköna, löper man risken att desorganisera allt, att skapa en öken där det fanns en strålande blomsterprakt i alla sina variationer. En främmande invasion, utan kärlek och utan intelligens kan endast vara olycksdiger. Vi ha i Italien sett de nedslående resultaten av främmande, även intellektuella invasioner. Vad har t. ex. socialismen som i grund och botten är ett slags germanisering, vad har den haft för verkan i Italien?

Snobismen i konst, litteratur och klädedräkt är ett fruktansvärt hinder för det emotionella och vitala framsteget i Italien.

Låt oss inte göra det i Orienten som barbarerna ha gjort med oss. Låt oss lämna blommorna i fred på deras jord och fåglarna i deras rymder. Endast på detta villkor skola vi kunna njuta därav. Låt oss lämna de troende i fred, deras helgedomar och deras tro. Då, men endast då, skola de kunna bliva värdefulla bundsförvanter i ett gemensamt arbete för civilisation och mänsklighet.

Det är därför att det har glömt dessa principer, som Frankrike i dag finner sig utan vänner i Orienten.

Må detta tjäna som exempel.

Det är därför att det har grundat hela sitt inflytande på islamfientliga och korrumperade element, som det i dag finner sig utan inflytande. Där deras missionärer inte ha kunnat göra omvändelse, ha de skickligt provocerat utvecklingen av en folkklass, som visar alla märken av intellektuell och moralisk dekadens.

Och i det psykologiska ögonblicket har denna generation av förfallna intellektuella, av apor och söner till eunucker, som utgjorde vår latinska systers hopp, övergivit Frankrike så ogenerat att det för alltid skall bli en oförglömlig läxa.

Och fastän våra intressen äro skilda från Frankrikes, beklaga vi det uppriktigt. Vi ha i Orienten velat se åtminstone rotskotten till ett latinskt civilisationsarbete, det var oss likgiltigt från vem initiativet kom.

Men det har ej gått så, och denna uppgift, visserligen ärofull, men tung och gigantisk, vilar uteslutande på det fria Italiens unga skuldror.

Skall det lyckas? Det är vår övertygelse, men arbetet måste ledas med utomordentlig klokhet.

Man får inte anförtro propagandan för det italienska språket och inflytandet åt folk som äga andra intressen än konungarikets (Italiens) och muselmanernas.

Alltså, ingen missionär.

Man måste till varje pris samla en kontingent personer, som känna till och älska Orienten, därför att det inte finns en italienare, som inte älskar Orienten, när han kän-

ner till den. Vi vilja i mån av våra svaga krafter börja med att bära de första stenarna till denna mäktiga byggnad.

Vi föresätta oss alltså att börja publicera från och med nästa nummer en serie artiklar och översättningar, som skulle kunna införas i den muselmanska kunskapen.

Vi skola börja med att översätta de första böckerna av den muselmanska rätten, i enlighet med de fyra kyrkobruken. Vi tro att detta är utomordentligt nyttigt, eftersom även i de länder där den internationella rätten eller Code Napoléon ha gällande kraft bekantskapen med *Saria*,[1] d. v. s. rätten är oundgänglig för att känna de undermedvetna tankarna, jag skulle nästan vilja säga den intellektuella terräng hos den människa med vilken vi ha att förhandla. Vi skola göra början med översättningen av de kapitel, som handla om det kommersiella samvetet, lagarna om försäljning och om egendom. Vidare om det som är rent och orent ur laglig synpunkt. Vidare om hållning och värdighet ur moralisk och social synpunkt, d. v. s. om reglerna för människans uppträdande. Längre fram skola vi tala om det heliga kriget och allianserna med icke muselmaner, etc. etc.

Utom detta föresätta vi oss att översätta och ge motsvarigheter till de italienska såväl som arabiska ord, som beteckna de grundläggande idéerna för den moderna civilisationen och det moderna intellektuella livet.

Dessa ord äro utelämnade eller försummade *med avsikt eller ej* i jesuitfädernas i Beirut ypperliga lexika, av vilka man allmänt betjänar sig. Det är en absolut trängande nödvändighet att fylla denna lucka, eftersom ordet är allt i en filosofisk diskussion.

Vi skola aldrig våga att efter vårt huvud utföra ett så delikat värv. Vi ha alltså försäkrat oss välvilligt medarbetande av diverse muselmanska vise och skriftställare från El Azhar och andra platser. Vårt arbete skall följaktligen inte bestå i annat än att framlägga problemen. Lösningen kommer att lämnas av spetsarna av den muselmanska vetenskapen och litteraturen.

Måtte detta blygsamma försök tjäna till att giva en impuls till skapandet av en arabisk, rigoröst muselmansk akademi, som med största möjliga precision definierar nybildningarnas exakta mening och gör en komplett revidering av alla tekniska termer, ej blott de som användas i den praktiska världen utan också i det intellektuella livet och filosofin. Vi äro trötta på en kamp baserad på missförstånd. Vi vilja få ljus.

Nu är det en gång så att varje ord är dörren till en tanke — nåväl, vi vilja att alla dörrarna skola stå öppna, utan missförstånd och utan ond vilja.

Volontario.

Den heta kamp, som *Il commercio italiano* förde mot klerikalismen och som bl. a. tog sig uttryck i en stark agitation för skyddandet av de italienska skolorna i Kairo mot det hotande kyrkliga inflytandet, ledde givetvis till repressalier mot tidningen. I nr 9 av densamma för den 2 juli heter det i en ny hänvändelse »Ai Lettori»: »Vår tidning har nått fram till sitt nionde nummer, tack vare hur många ansträngningar, hur många mödor är onödigt att säga».

[1] Arab. *Sarî a* = Islams på koranen och traditionen grundade rättssystem i dess helhet.

IL CONVITO

PERIODICO EBDOMADARIO ITALO-ISLAMICO

Dirett. Propr. Dr. ENRICO INSABATO

Italia, Turchia e Armenia

LA QUESTIONE ARMENA

Un amico del Sultano

Sida ur »Il Convito».

Efter att ha karakteriserat alla dessa falska monarkister, republikaner, socialister och anarkister, som blott ha den egna vinningen för ögonen och så bilda ett all utveckling hämmande *block*, slutar författaren:

»De goda äro med oss. Revolutionären som verkligen vill *Ljuset* och den konservative, som är uppriktig . . .

Nåväl, också vi skola organisera vårt block, också vi skola slutligen förena oss och komma till samförstånd genom striden mot obskurantismen och då ve de falska! Och nu lämna vi er ett kort anstånd: förolämpa oss, spotta er giftiga fradga på oss, spinn era skändliga ränker? Men gör det fort, om ej komma vi att börja på nytt och då kommer ni inte längre i tid.»

Kort efter detta bittra och trotsiga utfall tyckes tidningen ha dragit sin sista suck.

Men kampen var inte uppgiven. Insabato hade i juni rest till Europa för sin propaganda och därvid även besökt Paris. Aguéli väntar med oro på resultatet av hans resa och känner sig på ett upprörande sätt nonchalerad av sin impulsive vän. Den 23 juli skriver han till Mme Huot:

Jag är rasande på Insabato. Kan du tänka dig att han beställer artiklar av mig, så där i allmänhet, utan att ge mig anvisning på ämne, och utan att uppge vilka läsare, vilken publik eller vilket tidningsorgan de äro avsedda för. Han har komplett glömt bort att låta mig veta vad som har tilldragit sig i Italien. Han har inskränkt sig till att säga mig att *det går bra*. Man måste sannerligen vara mycket ung för att handla på det viset.

Men saken är den att jag håller på att kompromettera mig genom min försumlighet både vad mina studier och min målning angår, ty araberna som är mycket praktiska människor, göra stundom reflexioner i form av häntydningar. »Du är student. Det är mycket bra. Du har ett yrke, du är målare. Det är också mycket bra, fullt i sin ordning. Alla lärda muselmaner ha ett yrke och ända till våra dagar ha de flesta studenter vid El-azhar ett yrke. Men du studerar inte, du målar inte. Vad gör då du?» Detta är mycket berättigat. Jag har arbetat med Enrico, men det syns inte. Men hädanefter skall jag nog akta mig för att förlora ännu mera tid, genom att skriva flera artiklar utan mål. När han har satt mig in i händelseförloppet, skall han få manuskript — inte förr.

Men den 20 augusti 1903 kan Aguéli skriva till Mme Huot:

Jag har fått brev från Enrico. Han tycks må bra. Vi ska få vår tidning, vår skola och vår moské, tycks det. Och längre fram »des missions».

Det är hela framtidsprogrammet, som här rullas upp. Vår tidning — det är *Il Convito*, moskén — det är den som skulle uppkallas efter den tre år tidigare mördade konung Umberto.

Mme Huot hade delgivit Aguéli sin avsikt att komma till Kairo och trots sin längtan att återse henne blir han »tankfull» vid underrättelsen och vågar stillsamt framföra vissa betänkligheter med hänsyn till allt det

elände hon får se på gatorna i Kairo. Mme Huot blir naturligtvis rasande. Hon låter honom förstå, att han naturligtvis är rädd att bli komprometterad genom hennes närvaro i Kairo. Aguéli skyndar att med indignation avvisa dylika låga synpunkter. Och han säger sig vilja hyra ett hus på landet åt dem så att de slippa bo i detta Kairo, som han lärt sig avsky liksom Paris. Stormen bedarrar. Den 12 november kan han inrapportera: »Samförstånd och lydnad». Den 18 heter det: »Jag hoppas att jag inte behöver betyga min livliga glädje att se dig här».

I början av december är Mme Huot i Kairo. Efter vad Ivan meddelar sin mor den 11 februari 1904 bo de i var sin ända av staden och denna har över en halv million invånare. »Så går god tid bort på vägen från henne till mig o. jag hälsar på henne alla dagar. Detta är den enda orsaken varför jag ej skrivit förr.»

Det torde emellertid ha varit andra ting, som denna vår upptog Ivan Aguélis tid än att avlägga sitt dagliga besök hos Mme Huot. *Il Convito* skulle förberedas och en stor del av redaktionsarbetet lades på den svenske arabistens axlar.

Den 22 maj 1904 hade Insabato och Aguéli glädjen att hälsa det första numret av den ivrigt efterlängtade italiensk-arabiska tidningen.

Denna inledes av en programförklaring undertecknad av tidningens direktör Enrico Insabato. Men bakom detta namn ha vi helt visst anledning att söka ett annat, Ivan Aguéli. Det är i själva verket de båda vännernas gemensamma program som här framlägges.

»Många skola kanske förvånas», skriver Insabato, »att se en Europé taga varmt parti för Islam och bekämpa dess fiender».

Insabato förklarar hur han kommit till Egypten på förhand insatt i islamismen och utan någon fördom däremot men hur han i Egypten fann två världar, den ena aktningsbjudande, omfattande dem som utövade sina fäders religion, den andra sammansatt av groteska efterapare av Europa.

»Efter noggranna iakttagelser av de resultat som å ena sidan iakttagandet och å den andra övergivandet av Islam leda till, ha vi kommit till den slutsats, att en oförfalskad muhammedanism, grundvalen för arabernas civilisation, är absolut oundgänglig för ett sant framåtskridande i Orienten, om man inte vill att denna skall bli en ofantlig, en formlös härd för alla slags intellektuella och moraliska farsoter.

Jag föresätter mig alltså att låta Europa känna den sanna islamismen och att med all den energi, som mina krafter förläna mig, söka förhindra ett slags nytt korståg, sådant som vissa fanatici drömma om.

Å andra sidan önskar jag i hela civilisationens eget intresse, att Islam blir ren och stark.

Jag skall vidare låta muselmanerna känna det verkliga Europa, vars stora egenskaper ingen längre förnekar.

I Europa, liksom överallt, finns det gott och ont. Genom att klarlägga för muselmanerna, vilka som äro Islams fiender, och genom att påpeka för dem, vem som kan vara vän eller allierad, tror jag mig ej blott utföra en handling av upphöjd rättvisa utan också av klok politik.

De två stora civilisationerna, Arabien och Europa, kunna ha skilda utgångspunkter, men de äga samma mål, ty de äro parallella eller snarare konvergerande. Man kan alltså inte avlägsna sig från den ena utan att förneka den andra; de böra fortskrida förenade i klart medvetande av egna plikter, egna krafter och ömsesidiga brister.

Vi önska att Orienten skall vara stark såväl intellektuellt som materiellt, därför att vi känna mera tillfredsställelse att tala med en vis än med en obildad och finna större profit i att handla med en rik än med en fattig.

Vi anse inte Orienten som ett vilt land, att kolonisera på samma sätt som Ekvatorialafrika, men vi bedöma det som ett land med ofantliga intellektuella och moraliska tillgångar, som visserligen för ögonblicket äro desorganiserade, men som med lätthet åter skola kunna höja sig genom att draga förmån av sin egen slumrande energi.

Vi tro att panislamismen skulle vara en stor välgärning för Orientens intellektuella utveckling, och eftersom den inte kan vara något annat än ett försvarsvapen och aldrig något annat, se vi med nöje panislamismen sprida sig bland muselmanerna; så mycket mer som muselmanens sanna fosterland är islamismen.»

Il Convito utgör en synnerligen fängslande läsning. Det är en märklig brytningstid som speglas i dessa artiklar, som i så stor utsträckning ha Ivan Aguéli till upphovsman.

Vilken betydande andel denne hade i redaktionsarbetet framgår av två synnerligen upplysande brev till modern.

(Stämplat Kairo 10. VI. 04.)

Min kära mor!

Jag är oförlåtlig att ej hava skrivit förr men saken är den att jag lever ett liv som du knappt kan gissa till. Jag har den där förbaskade tidningen att styra om, och som jag i grund och botten sköter om alltihop så ber jag dig gissa till vad mitt arbete skall vara. Jag har nästan ensam gjort i ordning över 10 nummer på förhand, på italienska och arabiska, och jag har att förklara och anordna de mest kvistiga saker för personer som ej känna det ämnet, och som har besynnerligt förutfattade meningar om saken.

Jag hoppas avsluta snart, och innan jag företager en ny långresa, möjligen till Japan, så skall jag hem, hur det än må vara. Men jag har mina kontrakter att uppfylla, och om jag ej uppfyller dem på ett lysande sätt så ramlar allt över ända.

Jag har varit i ett bråk och gräl på alla möjliga språk och om du visste hur ledsen och hur ursinnig jag är om vart annat. Det här är värre än kriget tror jag.

Må du gott, bättre än jag, och hoppas på att vi träffas snart.

Tusen kyssar och omfamningar.

I—n.

Odaterat, sommaren 1904.

Min kära mor!

Tusen tack för vänliga brev, pengar o. s. v. Hur vill du jag skall ursäkta mig för att ej hava skrivit förr. Har haft ohyggligt mycket att göra. Tänk att tre fjärdedelar av tidningen är mitt arbete, och att jag är den egentliga ledaren. Artiklarne tecknade Abdul Hadi el Magrabi eller Abdul Hadi äro mina, en stor del av dem tecknade Dante. Vi ha haft stor framgång, Gud vare lov, men som vi arbeta på alldeles storslagna saker, så är det bäst att ingenting säga förrän det blir färdigt. Tidningen är bara början, första spadtaget så att säga. Om vår herre fortfarande ger sin välsignelse får du se vad jag arbetat med i långa herrans år.

Doktor Insabato har tagit mig till havsbaden vid Alexandria för någon tid, för att krya upp mig. Jag är naturligtvis tacksam men jag längtar efter mitt arbete. Sedan Gotland har jag inte badat saltsjöbad. Det gör mig mycket gott. Jag vet ingenting ännu om hemresan. Om några månader kan jag överlämna tidningen i andras vård för en tid åtminstone. Denna tid skall användas till resor. Frankrike, Sverige, så Asien och Afrika. Långresa igen, men alldeles oundviklig.

Jesuiterna, armenierna och andra bovar äro ursinniga på oss, men allt tyckes gå bra, i synnerhet tack vare den absoluta hemlighet som vilar över våra verkliga planer. Men så mycket kan jag försäkra dig att om allt går som hittills, så kan jag beräkna en ärorik framtid och en bana sådan som ingen har gjort före mig. Tänk endast att byggandet av en moské i Rom mitt för påvens näsa är en av våra småsaker, att börja med, och som är helt nära att förverkligas.

Jag hoppas att du mår bra, och jag beder dig på det bevekligaste att sköta om dig under vintern. Låt ej ditt rum vara oeldat o. s. v. och gör inga besparingar. Jag behöver ingenting, och det var överflöd vad du sände mig.

Jag omfamnar dig många gånger av allt hjärta och önskar dig fred och hälsa

tillgivne son I—n.

Om någon präst eller missionär kommer och pratar smörja om mig så skall du ej tro honom. Missionärerna äro det värsta rackarbyke man kan tänka sig.

Gör mig nöjet sända mig »Fänrik Ståls Sägner» av J. L. Runeberg. Jag skall översätta en del av dem på italienska i tidningen. De kosta kanske 50 öre, ej mera, hos Everlöf. Gå till boklådan med denna lilla lapp så får du den.

När det gällde Islam kände Ivan Aguéli ingen hänsyn, i den heliga kampen voro alla medel tillåtna. Dr Enrico Insabato bevarar bland sina aguéliana ett gulnat blad av den svenske konstnärens hand, som en gång har varit sönderrivet i små bitar men blivit åter omsorgsfullt hoplappat. Det är ett programblad, en fälttågsplan vid kampen för Islam. Hänsynslöst uppmanar författaren sina trosbröder att lära av jesuiter och judar, av

alla dem som äro kända att ej sky några medel för att nå sina mål. Jag avtrycker i översättning det märkliga dokumentet:

Försumma intet tillfälle att väcka sympati för Islam genom alla möjliga medel. Detta är den sådd av vilken man skall skörda frukterna genom tidningarna vid vissa tillfällen i Orienten när Islam är aktuellt, effekten av ett ord i tidningarna är verkningsfull men av föga varaktighet. Det man säger i tidningarna om ämnen som inte äro aktuella är av föga vikt. I Frankrike nästan ingen alls. I Italien något litet. I England och Tyskland mera. Tidningarnas publik intresserar sig inte för Orienten utom vid vissa tillfällen och då har man inte något stöd i en redan skapad allmän opinion, tidningarnas gunst blir mycket dyr och därtill föga nyttig. Det vill alltså en långsam och oavbruten verksamhet för att en presskampanj finner ett eko hos läsaren.

Se här några medel att intressera allmänheten för Islam: genom böcker, tidskrifter, föredrag och meddelanden.

I de otaliga europeiska sällskapen uppsöka dem vilkas program syftar på en eller flera punkter i la Chariya[1]. Vi lider ingen brist på dylika sammanslutningar: sällskap för nykterhet, djurskydd, antiprostitution, infödingsskydd, etc. etc. framför allt de olika anti-materialistiska sällskapen. Dessa små släktdrag skola tillåta en på en gång diskret, välvillig och verkningsfull propaganda, de skola skapa många goda, tillgivna och oegennyttiga vänner. Detaljerade anvisningar angående Paris och London. Italienarna imitera endast fransmännen och engelsmännen på denna punkt. Ett arbete som fordrar mycket takt, diskretion, urskiljning och lärdom, men ej är synnerligen kostsamt och är mycket nyttigt.

Man skall draga till sig missnöjda individer. Ett synnerligen delikat arbete som ej kan utföras annat än av en man med fulländad takt och som är absolut pålitlig och av en hederlighet som består varje prov. Man bör undersöka hur judarna göra i dylika fall.

På jesuitiskt sätt med gillande öga se varje rörelse mot Islams fiender. Exempelvis: de som kämpa mot kolonivälde och penningens makt, alla inte klerikala antimaterialister, anti-militarister, inter-nationalistiska anti-patrioter, allt det som strävar att upphäva ras- och kastfanatismen, etc. etc. etc. Alla säga att anarkister det är en utmärkt sak hos grannen. Islam har ingenting att frukta av nihilisterna, ty dess utomordentliga jämvikt, dess människokärlek och dess goda omdöme utesluta helt naturligt en dålig anarki. Nihilismen innesluter en dyrbar arsenal för att bekämpa det nuvarande europeiska samhället, såväl ur teoretisk (vetenskap, filosofi, socialkritik) som ur praktisk synpunkt. Man kan uppnå utmärkta resultat gentemot det Europa som skor sig på den övriga världens bekostnad genom att begagna sig av de vanlottade klassernas kamp mot de rika.

Vad angår våra fienders fiender får man inte vara alltför ömtålig när det gäller deras personliga åsikter.

Exempelvis: teosoferna befinna sig mycket långt ifrån Islam. Men de bryta ned rasfördomarna, de lära folk att älska Orienten, de är nyttiga i Indien och Japan.

Ett annat exempel: Arafets, mycket nyttig för Islam.

Islams farligaste fiender äro: Nationalismerna i Europa såväl som i Orienten, fanatismerna och rasfördomarna. Penningens makt; hetsandet av uthungrade massor mot

[1] = *Šarīʿa*, se not s. 106.

Orienten, i synnerhet de nordiska, anglosaxiska och tyska massorna. De latinska folken bekämpade genom anarkin, de nordiska massornas förblindelse. Nu har anarkin förlorat mycket och de latinska folken se vad det kostar att inte ha understött den.

Att spela på den patriotiska strängen är en smula farligt i Islam. Man skall inte tala fosterland mellan muselmaner, i synnerhet inte just nu.

De landsflyktige äro intressanta. Man lär snart känna dem. Man bör ge dem en fristad fjärran från Konstantinopel och andra centra. Hänsynsfullhet gentemot intellektuella resande, konststuderande, skriftställare. Ge order till polisen att undvika obehag för dem, etc. Övervaka dem. De bättre av dem skola uppsöka muselmanerna och undvika levantinerna, kolonisterna och prästerskapet. Försök att ordna så att de kristna oroar dem för att låta skillnaden mellan muslim och Kitabi framträda, alla medel äro tillåtna när det gäller att skilja europeer och levantiner åt.

Mycket viktigt.

Utbreda smaken för muselmansk konst, ty europeerna glömma aldrig dem som ha skänkt dem en estetisk njutning. Konstnärerna, däri inberäknat konsthantverkarna, åtnjuta i Europa ett exceptionellt anseende. Museer, samlingar, böcker, reproduktioner. Några stora handlande i huvudstäderna erhålla små favörer, på villkor att de ordna sina affärslokaler som små museer.

Förena Islams vänner i en eller flera sammanslutningar. De böra i synnerhet omfatta de intellektuella och morgondagens män. Dessa finner man i små kotterier som omfatta krypskyttar skickliga i dylika ting.

På judesätt. Rika eller fattiga, ryktbara eller ej. Villkor, en god vilja och intelligens. Bland dessa i synnerhet utbreda propagandapublikationer; vidare anordna litterära tävlingar och vetenskapliga polemiker. Några orientalister och författare i juryn. De bästa beskrivningar av den muselmanska borgaren och det islamska livet. De bästa orientaliska psykologierna, historia, böcker om Islam. Apologi för Islam. Panislamism och försvar för Islam. Med förkärlek Chariya angående lagen.

Van den Berg är inte dekorerad. Nallino (inte heller). Hemliga bekännare av Islam. Båda uppträda incognito när det gäller tjänster. I händelse av förtroende, deponera en skriven trosbekännelse.

En stor (fler)språkig tidskrift i tre editioner: italiensk-arabisk, fransk-arabisk, engelsk-arabisk; som bör vara en brunn att ösa ur för vetenskapen och den goda litteraturen. Mysticism, ty det är där vi möta våra vänner, orientalisk vetenskap, litteratur. Intressant genom sitt värde och sina ämnen kan den erkänna sig vara organet för det islamiska försvaret i Europa. Tack vare sin vetenskapligt litterära karaktär kommer den att bli godtagen överallt.

Redaktionen skall skapa ett orientaliskt bibliotek, intressanta översättningar från sufismen ända till »tusen och en natt».

Intressera, undervisa, göra sig uppskattad t. o. m. av sin motståndare, försvara.

Misstro frimurare som inte äro italienare.

Ett psykologiskt institut.

Missionärskollegium, erkänt eller ej, av vilket en sektion skall utgöra en Ecole pratique des Hautes Etudes. Kurser i främmande litteratur. Klubb för intressanta resande. Samlingsplats för vänner till Islam och försoningspolitik. Semitism är nödvändig ty